

Pedagojik ve Dil Bilimsel Yaklaşımla Okul Sözlüğü Maddeleri *

Miray Devocioğlu ¹, Ahmet Benzer ²

Öz

Sözlükler, bir kelimenin anlamı ve söylevdeki en doğru kullanımı hakkında bilgi içeren kaynak eserler ve çevrim içi veri tabanlarıdır. Sözlüklerin madde başları ve tanımları sözlüğün hedef kullanıcılarına, düzenlenme amacına ve sözlüğün türüne göre değişmektedir. Okul sözlükleri sözlük bilimi ve dil biliminin yanı sıra pedagojik kaygıları da dikkate alarak hazırlanması gereken eserlerdir. Bir sözlük maddesi, bir madde başı kelime ve onun açıklamalarını (tanım, dil bilimsel işlev etiketi, telaffuz, illüstrasyonlar vb.) içerir ve bu birime sözlük biliminde *parçacıl yapı* adı verilir. Bu çalışmada okul sözlüğündeki bir maddenin dil bilimsel ve pedagojik kaygılar dikkate alınarak ne tür yapılar (örneğin kelime türü etiketleri, örnek cümleler vb.) içerebileceğinin bir listesinin oluşturulması, ardından bu listeye dayanarak Türkçe okul sözlükleri için bir sözlük maddesi şeması geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırmamızda, sözlük bilimi araştırmalarında sözlüklerde var olan durumu tespit eden çalışmalarda sıklıkla tercih edilen betimleyici yöntem tercih edilmiştir. Bir okul sözlüğü maddesinde yer alan dil bilimsel ve pedagojik özellikler, araştırma nesnesi olarak seçilen 3 farklı dilden (Türkçe, İngilizce ve Fransızca) ve 3 farklı okul sözlüğünden içerik analizi yoluyla (Türk Dil Kurumu [TDK], Cambridge ve Le Robert) elde edilmiştir. Çalışma sonucunda, okul sözlüğü maddelerinin madde başı bölümünde 6, tanım bölümünde 21 farklı yapı içerdiği gözlemlenmiştir. Madde başında 1 adet pedagojik ve 5 adet *dil bilimsel yapı* bulunmaktadır. Tanımda ise 10 adet pedagojik ve 11 adet dil bilimsel yapı bulunmaktadır. Elde edilen verilere göre okul sözlüklerinde yer alan pedagojik yapılar çoğunlukla madde başı kelimenin kullanımını daha somut hâle getirmek amacıyla kullanılmıştır. Örneğin, kelimenin türünü belirtmek dil bilimsel bir özellik iken kelimenin dil bilgisi bakımından işlevini açıkça belirten bir örnek kullanım vermek pedagojiktir. Bu çalışma sonucunda Türkçe okul sözlüklerinde madde başı kelimeyi somutlaştıracak resim ve örnek cümle gibi yapılara yer verilmesi önerilmiştir. İngilizce ve Fransızcadan farklı olarak Türkçe,

Anahtar Kelimeler

Tanım
Sözlük bilimi
Parçacıl yapı
Okul sözlüğü
Türkçe eğitimi
Dil bilimi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 31.03.2022

Kabul Tarihi: 18.12.2023

Elektronik Yayın Tarihi: 29.02.2024

DOI: 10.15390/EB.2024.11765

* Bu makale Miray Devocioğlu'nun Ahmet Benzer danışmanlığında yürüttüğü "Dil bilimi temelli pedagojik çerçevede okul sözlüğü maddeleri" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Marmara Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkiye, miraydevocioğlu@gmail.com

² Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkiye, ahmetbenzer@gmail.com

kelimelerin çeşitli dil bilgisel işlevlere sahip olabilmesi bakımından esnek sisteme sahip olduğundan yani morfolojik açıdan aynı görünümdeki bir kelimenin (zarflara veya sıfatlara özel bir son ek almamış kelime) dil bilgisel işlevi bağlama göre değiştiğinden kelimenin sahip olduğu her dil bilgisel işlevi belirten örnek bir cümleye yer verilmesi gerektiğinin önemi vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda ideal bir okul sözlüğü maddesi şeması önerilmiştir.

Giriş

“Sözlük” Teriminin Tanımı

Dil, düşüncenin giysisidir. -Samuel Johnson

Sözlükler, sözlük kullanıcısının bir kelimenin veya kelime öbeğinin anlamını ve kullanımını öğrenmek için başvurduğu kaynak eserlerdir. Sözlükler içerdikleri kelime varlığına, tanımlama yöntemine ve maddeleri sıralama yöntemine göre yapı bakımından farklılık gösterebilmektedir. Kaynak eserler bir diğer adıyla referans kitapları, bilgi edinmek veya bilgiyi teyit etmek için başvurulabilecek kaynaklardır. Ansiklopedilerden farklı olarak sözlüklerdeki tanımlar kısa ve pratiktir. Sözlüklerdeki tanımlar, bir dil biriminin (kelime, kelime öbeği, bağlaç, edat vb.) söylevde en doğru şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır: Ne daha fazla (ansiklopedilerde olduğu gibi) ne de daha az bilgi. Jackson'ın (1985) vurguladığı gibi yerden tasarruf ilkesi de kaçınılmazdır. İnsanların yabancı dil öğrenmedikçe sözlüğe ihtiyaç duymayacağını düşünme ihtimali olmasına rağmen Crystal (2020) yıllardır İngilizce üzerinde çalışsa da yaklaşık 100.000 kelime bildiğini ve bunun da İngilizcenin onda birini oluşturduğunu belirtmiştir.

Sözlük bilimi uygulama ve teori olmak üzere iki alanı kapsar. Sözlükler, sözlük bilimciler tarafından yazılır ve düzenlenir. Bu alan uygulamalı sözlük bilimi olarak adlandırılır. Teorik sözlük bilimi Bergenholtz ve Gouws (2012) tarafından sözlüklere dair yapılan analiz çalışmaları olarak betimlenir. Ancak literatürde sözlük biliminin ayrı bir çalışma alanı mı yoksa dil biliminin bir alt dalı mı olduğu konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Örneğin Fontenelle (2011) sözlük bilimini uygulamalı dil biliminin bir dalı olarak tanımlarken Wiegand (2013) sözlük bilimini bağımsız bir disiplin olarak tanımlar (Wiegand, 2013, aktaran Tarp, 2018). Hartmann'a (1992) göre sözlük biliminin tarihi insanın entelektüel merakı kadar eskidir. Aynı şekilde okul sözlükleri de Landau'nun (1984) belirttiği üzere sözlük bilimi kadar eskidir ancak burada sözlük bilimi kavramının 21. yüzyıl anlayışıyla değerlendirilmemesi gerektiğinin de altını çizer.

Sözlüklerin türleri yani leksik birimleri anlam ve sıralayış bakımından ele alma biçimi; kullanım amaçları, kelimeleri ne şekilde verdikleri (hangi dilde veya kaç dilde) ve madde başı kelimeyi tanımlama yöntemleri bakımından farklılık gösterebilir. Bu noktada Bergenholtz (2012) “sözlük” teriminin leksikon gibi diğer sözlük bilimsel araçlar için de kullanıldığını belirtmiştir. Crystal'a (1984) göre sözlüğün yapısı ile kastedilen kelimelerin bir araya geldiği anlam ilişkileri ağıdır. Bir thesaurus bize tek dilli, iki dilli veya çok dilli şekillerde anlamdaşları, zıt anlamlıları ve ilgili kelimeleri verir. Anlamdaşlar sözlüğüne başvurulmasının nedeni madde başı kelimenin “ne olduğuna dair” bir tanım açısından tatmin edici olmaktan çok, kelime dağarcığı açısından zenginlik sağlayarak bu kelimenin eş, yakın, zıt anlamlılarını ve ilişkili diğer kelime ağını vermesidir. Örneğin, Merriam Webster Çevrim İçi Sözlük'te (2023, <https://www.merriam-webster.com/>) arama moturunun yanında seçenekler *sözlük ve thesaurus* olarak ayrılır. Sözlük bölümünde aranan kelimenin detaylı açıklamaları yer alırken thesaurus bölümünde eş, yakın, zıt ve ilişkili anlamların sıralandığı kelime listeleri çıkar. Crystal (2020) aklımızdaki bir anlamı karşılayan kelimeyi bulmak için thesauruslara, aklımızda bir kelime varken anlamını bulmak için sözlüklere baktığımızı belirtir. Bir okul sözlüğünde anlamdaşlarla tanımlamanın yetersiz olduğunu düşünülse de (*Tartışma, Sonuç ve Öneriler* bölümünde tartışıldığı üzere bazı durumlarda yeterli olabilmektedir.) thesaurus türündeki bir eserin tanım çerçevesi çoğunlukla anlamdaş kelimelerden oluşur.

Sözlük bilimsel bir araç olan *glossary* için örnek kesit yandaki görselde verilmiştir. Glossaryler, genellikle bir eserin son sayfalarında yer alan ve okuyucunun bilmediği varsayılan kelimeleri içeren küçük sözlüklerdir. Glossaryler; okuyucu için bilinmeyen olduğu varsayılan kelimeleri içerebilir, tek dilli bir eserdeki terimler veya iki dilli eserlerdeki üst düzey kelimeleri içerebilir (bkz. Şekil 1). Glossary türünde bir sözlüğün kelime zenginliği, eklendiği eserle sınırlıdır.

Özetle, sözlük türüne bağlı olarak sözlüksel tanımın ve madde başı olarak dahil edilen söz varlığının kapsamı da değişecektir.

Şekil 1. Jane Austen'ın *Emma* Eserinden İki Dilli Bir Glossary Kesiti (2000, s. 135).

Okul Sözlükleri

Okul sözlükleri çoğunlukla ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin kullandığı pedagojik kaynaklardır. Hartmann ve James'e (2002) göre lise ve lisans öğrencileri gibi daha büyük gruplar genellikle kolej sözlüklerini (*college dictionaries*) kullanmaktadır. Welker'ın (2008) ana dili konuşanlar için pedagojik sözlükler sınıflandırmasındaki üç sözlükten biri okul sözlükleridir.

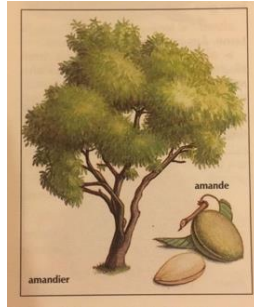
1. Çocuk Sözlükleri (Children's dictionaries)
2. Okul Sözlükleri (School dictionaries)
3. Kolej Sözlükleri (College Dictionaries) (Welker, 2008, aktaran Tarp, 2010).

Sözlüğün yayıncısına göre yaş grubu farklılık gösterse de başlıkta yer alan *Junior/Petit, Children's, School* gibi ifadeler çoğunlukla okul çağındaki çocuklara uygunluğu belirtir. Okul sözlüklerinde parçacıl yapıdaki her bir yapının içeriğinin, eğitim bilimlerindeki tüm diğer tüm unsurlar gibi sözlük bilimsel kriterlerin yanı sıra pedagojik kriterleri de karşılaması gerekmektedir. Göçer'e (2020) göre okul sözlükleri öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmek için ilk başvuru kaynakları arasındadır. Akalın'a (2017) göre pedagojik olarak da adlandırılan ve yaş gruplarına göre hazırlanan sözlüklerde verilecek anlamların seçimi, tanımlamalarda kullanılacak söz varlığı, örneklendirmeler gibi özellikler doğrudan sözlük bilimi ile ilgilidir. Sonuç olarak bir okul sözlüğünün düzenlenmesinde pedagoji, dil bilimi ve sözlük biliminin iş birliği önem taşımaktadır.

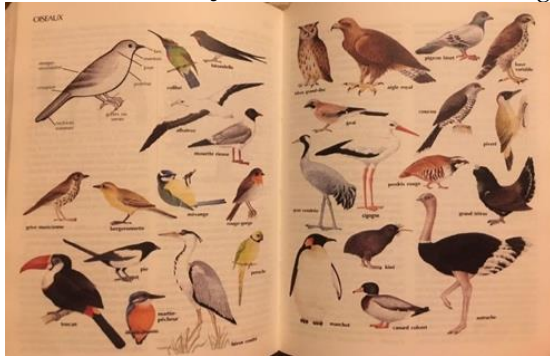
Tarp ve Gouws'a (2012) göre bir sözlük adında "okul" isimlendirmesi geçmesine rağmen pedagojik içerik sunmadığında bu sözlük bir "sözde" okul sözlüğüdür ve daha kapsamlı bir sözlüğün küçültülmüş versiyonudur. Bu noktada bir okul sözlüğünün Tarp ve Gouws'a (2012) göre şu işlevlere sahip olması gerekir: Okul çocuklarına metin algılamada, metin üretmede, dil bilgisini öğrenmede, kelime öğrenmede, dünyayı öğrenmede, etimolojiyi öğrenmede, kelime dağarcığı becerilerini geliştirmede yardımcı olmak. Pedagojik açıdan ise dil bilgisi ve dünya bilgisi verilirken örnek cümlelere ve resimlere yer verilmesi yararlı olabilir. *Somuttan soyuta* gibi pedagojik ilkeleri yerine getirmek amacıyla Burkhanov (1998) tarafından sözü edilen ve evrensel kurallara sahip olduğu belirtilen sözlük bilimsel geleneğin okul sözlüklerinde değiştirilebileceği görülmektedir. Örneğin, Fransızca Okul Sözlüğü *Le Robert*'de sözlük bilim geleneğinden farklı olarak bağlamı sağlayan örnek cümle dışında soyutlama yolu ile kavramın temel özelliklerini belirten ayrıca bir tanım cümlesinin yer almadığı sözlük maddeleri görülmektedir.

Çotuksöken (1999) okul sözlüklerinde tanımlar ve örnek cümlelerden sonra illüstrasyonların yer alması gerektiğini, çizilen resimlerin yanı sıra fotoğraflardan da yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Türkçede bir sözlük biriminin dil bilgisel işlevi cümle içinde bulunduğu yere göre değişmekte ve aynı birim çoğu zaman birden fazla anlama gelmektedir. Bu anlamların açıklanması, bağlam içinde görülmedikçe eksik veya “belirsiz” (bkz. Landau, 1984) olacaktır.

Okul sözlüklerinin resimli olması gerektiği sözlük bilim literatüründe ortak bir görüştür. Örneğin Akalın (2017) resim, fotoğraf, çizim gibi görsel materyallerin tanımı daha net hâle getirdiğini belirtmiştir. Bu noktada Çotuksöken (1999) hangi sözlükbirimlerin illüstrasyon içereceğine dair kriterlerin geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Biesaga'ya (2017) göre sözlüklerdeki resimlemelerde metin sadece madde başı kelimedir (bkz. Şekil 2), ansiklopediler ise içeriği netliğe kavuşturmak için açıklamalar içerir; benzer yönleri ise hem sözlüklerde hem de ansiklopedilerde benzer tematik kategorilerin resmedilmesidir (bitkiler, hayvanlar, mimari vb.) (bkz. Şekil 3 ve 4).

Şekil 2. Badem ve Badem Ağacı (Le Robert Okul Sözlüğü, s. 32)

Şekil 3. Kuşlar (s. 706- 707)

TABLE DES PLANCHES THÉMATIQUES	
Arbres	52-53
Avions	76-77
Bateaux	92-93
Champignons	159
Chiens	170-171
Corps humain	222-223
Crustacés et coquillages	247
Fêtes	408-409
Fleurs	423
Fruits exotiques	443
Géométrie	460-461
Habitations	489
Insectes	543
Instruments de musique	548-549
Mammifères	616-617
Minéraux	651
Oiseaux	706-707
Papillons	730-731
Plantes	783
Poissons	794-795
Signalisation routière	952-953
Voitures	1088-1089

Şekil 4. Le Robert'deki Tematik Görseller Tablosu

Longman (1987) sözlüklerindeki illüstrasyonları 4 gruba ayırmıştır:

1. Yaygın olarak kullanılan hayvanların, nesnelere, bitkilerin vb. çizimleri
2. Şekiller, karmaşık eylemler, benzer anlamlara sahip madde başları gibi kelimelerle açıklanması kolay olmayan kavramların çizimleri
3. İlgili nesne gruplarını gösteren resimler
4. Yaygın olarak kullanılan soyut kavramların temel veya fiziksel anlamlarını gösteren resimler (Longman, 1987, aktaran Stein, 1991).

Pedagojik okul sözlükleri arasında klasik olarak alfabetik kelime listesi bulunan okul sözlüklerinin yanı sıra tematik görsel sözlüklerini de değerlendirebiliriz. Görsellik yönleriyle pedagojiye zengin bir içerik sunarlar. Bu sözlüklerde kullanılan temalandırma yöntemi şu şekilde değildir: ağaçlar, kuşlar, böcekler... Tematik görsel sözlükler, kazandırılmak istenen kelime ağlarının gerçek hayatla ilişkilendirilebileceğini kanıtlar. “Kütüphanede”, “okulda”, “süpermarkette” gibi bağlamlar içinde sunar (bkz. Şekil 5). Bu yaklaşım, 19. yüzyıla ait bir dil bilgisi yaklaşımı olan kelime

Parçalı yapıdaki bir diğer özellik ise 21. yüzyılda yayımlanan sözlüklere göre okul sözlüklerinde ve hatta genel amaçlı sözlüklerde pek rastlanmayan etimolojik bilgilerdir. 20. yüzyıla ait *Highroads Sözlüğü* (Nelson, 1937) telaffuz ve etimoloji bilgileri içermektedir.

“**col’our** (kül’ür), *n.* [Fr., from L. *color*], the kind of light that comes from an object; a tint; appearance to the mind; false Show; (*pl*) a flag of banner;-v., to give colour to; to show colour (s. 79)”

“**col’our** (kül’ür), *i.* [Fr., Latince *color*], bir nesneden gelen ışık türü; bir ton; zihne görünüşü; sahte Görüntü; (çoğul)- fiil renklendirmek, renk göstermek (s. 79).”

Hartmann ve James (2002) okul sözlüklerini okul çağındaki çocuklar için yazılmış, kontrollü tanımlar, anlaşılır bir tasarım, resimlere yer vermesi gibi ortak özellikler içeren sözlükler olarak tanımlamaktadır.

Adamska-Saşacıak (2012) sözlüklere yalnızca uzmanlarının bildiği bilgileri -terim anlamlı kelimeler- almaktan kaçınmanın mantıklı olduğunu belirtmiştir. Sözlük tanımlarına ilişkin bu önemli ilke, pedagojik açıdan çok daha anlamlıdır. Örneğin bir gramer terimi olan *cümle* madde başının açıklamaları TDK Çevrim İçi Sözlük (2019, <https://sozluk.gov.tr/>) ile *TDK Okullar için Türkçe Sözlük*’te (2020) farklıdır (bkz. Şekil 8 ve 9). *TDK Okullar için Türkçe Sözlük*’ün ilk sayfalarında da belirtildiği üzere okul sözlüklerinin eğitimin ilk yıllarında öğrencilere kaynak olması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla okul sözlüğündeki *cümle* tanımına bakıldığında “çekimli fiil” terimini görmek pedagojik olmayacaktır.

1. isim, dil bilgisi Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümce:
"Ben bu cümleyi üç defa okudum, hiçbir şey anlayamadım." - Bedri Rahmi Eyüboğlu

cümle a. 1. Bir düşüncüyü, bir yargıyı anlatan söz dizisi, tümce. **2. sf.** Bütün, hep.

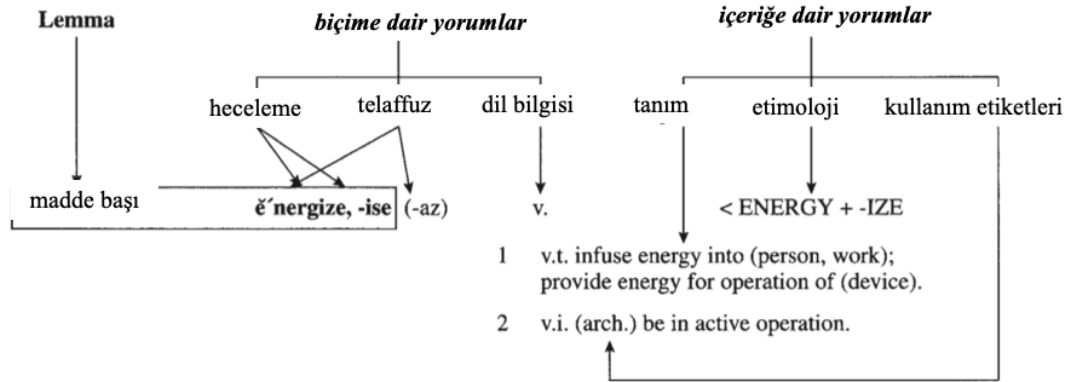
Şekil 8. Genel Kullanıcı Kitesine Uygun Çevrim İçi Sözlükte *Cümle* Teriminin Tanımı (TDK Çevrim İçi Sözlük, 2023)

Şekil 9. Pedagojik Okul Sözlüğü Tanımında *Cümle* Terimi (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 97)

Ayrıca madde başı ölçütleri açısından Fransızca okul sözlüğü *Le Robert*’de incelendiğinde deyimler ve atasözlerinin ayrı bir bölüm olarak yer aldığı görülmektedir. Atasözleri ve deyimler bir okul sözlüğü için oldukça önemlidir ve bu iddia Türkçe Dersi Öğretim Programı’na (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019) dayandırılabilir. Programda (MEB, 2019) bilgilendirici metinler kapsamında 1. sınıftan 8. sınıfa kadar atasözleri ve deyimlere yer verilmektedir. Deyimler ve kalıp ifadeler genellikle bir dile özgüdür ve dili kullanan toplumun kültüründen -Bu da bağlam içinde kullanımının önemini vurgulamaktadır.- doğar. Elbette insan ruhu ve zekasının ortak ürünü olan bazı kullanımlarda, kök ve tarihsel dönem bakımından tamamen farklı olan farklı dillerin kullanımlarında da benzer öğelere rastlamak mümkündür (örneğin İngilizcede *pancar gibi kırmızı* ‘red as a beetroot’, Türkçede *pancar gibi kızarmak*). Argunşah (2019) İngilizce ve Fransızca sözlüklerde deyimlerin genellikle öbek içindeki en önemli kelimenin madde başı altında bulunduğunu belirtir. Karadağ (2011) Türkçede sıklıkla kullanılan deyim ve atasözlerinin ilkokul sözlüklerinde yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Sözlüklerde Parçalı Yapı

Parçalı yapı, bir sözlük maddesine verilen isimdir. Madde başı ve madde başının tanımı, dil bilgisel kullanım etiketi, örnek cümleleri gibi bir sözlük maddesinde bulunan diğer yapıları kapsar (bkz. Şekil 10).

Şekil 10. Parçalı Yapı (Bir Sözlük Maddesi) Bileşenlerinin Enerji Madde Başı Üzerinden Gösterimi (Hartmann ve James, 2002, s. 94)

Tanım ve Tanım Metotları

Tanım kavramı sözlük kullanıcısının bir kelime hakkında bilgi edinmek için başvurduğu kaynağın türüne ve başvuru amacına göre değişmektedir. Ancak genel olarak aradığımız kavram için "Nedir?" sorusunun cevabını veren tanım sözlüksel tanımdır.

Tanım kavramının sözlüksel olduğu kadar felsefi bir kökeni de vardır. Tanımın içeriği ve yöntemi, tanıma neden ihtiyaç duyulduğuna bağlıdır. Örnek vermek gerekirse Flaubert'in (2020) *Le Dictionnaire Des Idées Reçues* adlı eserinde sözlüksel olmayan tanımlar bulunmaktadır. "Ansiklopedik tanım ve madde başı" ile "sözlüksel tanım ve madde başı" farklı özellikler gösterir. Özel adlar açısından bir örnek vermek gerekirse: *İstanbul* kelimesinin sözlüklerde bulunmaması çok doğaldır ancak ansiklopedilerde özel adlar bulunur ve tanımlarının oldukça tatmin edici olması gerekir. Haiman (1980, s. 350) ansiklopedilerin ayırt edici özelliğinin özel adlara ilişkin maddeler içerirken sözlüklerin içermemesi olduğunu vurgular. Kaya'ya (2007) göre sözlüklerde özel adlar hariç tüm kelimeler bulunmaktadır.

Bu çalışmanın kapsamı sözlük bilimsel tanımlardır. Literatür taraması sonucunda 8 farklı teknik bulunmuştur. Araştırmanın bu bölümünde detaylıca ele alınacağı üzere Macfarquhar ve Richards'a (1983) göre sözlüksel tanımlamalarda en yaygın yöntemler anlamdaşlarla açıklama, açıklama ve bağlamsallaştırma olarak sıralanabilir. Aynı içeriğe sahip tekniklerin zaman zaman farklı isimlendirildiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında özellikleri bakımından birbirinden farklılık gösteren 8 tekniğe yer verilmiştir. Farklı kaynaklarda farklı isimlerle yer alması mümkündür.

Yılmaz'a (2017) göre sözlüksel tanımlar kavramın anlamına odaklanırken mantıksal tanımların kavramın ne olduğunu ele alır. Aşağıda yer alan Robrieux'den (2021) alınmış ilk 4 mantıksal tanım için yazar, incelenen tanımların biçimlerinin bunlardan yapılabilecek birçok "pedagojik" kullanımı mümkün kıldığını belirtmiştir. Çalışmanın odak noktası okul sözlükleri olduğu için ilgili 4 mantıksal tanım da bu çalışmada ele alınmıştır.

1. Betimsel tanım

Betimleyici tanım, nesnenin temel özelliklerini göz ardı ederek açıklanacak kavramın yerine tamamen tanımlayıcı başka bir kavram koymak olarak tanımlanabilir. Kavramın (sözlük biliminde madde başı) açıklanması gereken durumlarda betimsel tanım yöntemi yetersiz kalmaktadır (Robrieux, 2021).

2. İşlemsel tanım

İşlemsel tanımlama süreci, kişinin belirsiz veya tartışmalı kavramları kullanmamayı tercih ettiği karmaşık bir kavramı hızlı bir şekilde tanımlamaya çalışırken yararlı olabilir (Robrieux, 2021).

3. Açıklayıcı tanım

Amaç açıklanacak nesnenin özüne ulaşmaktır. En tatmin edici açıklama yöntemidir. Nesneyi benzer nesnelere ayırmayı mümkün kılan tüm özellikleri arar. Daha iyi bilinen anlamdaşlarına ve diğer kavramlara atıfta bulunularak benzer nesnelere ayırt edilmesini mümkün kılacak tüm özellikler aranır (Robrieux, 2021).

4. Uzlaşım sal tanım

Bu yöntem, önceden bilinen ancak içeriği belirsiz bir ifadenin anlamını belirleyen önceki yöntemden farklı olarak 'uzlaşarak' yeni bir kavram yaratmayı amaçlar. Uzlaşım sal tanım, kelimenin alışılmış anlamından sapma veya neolojizm ile bulunabilir (Robrieux, 2021).

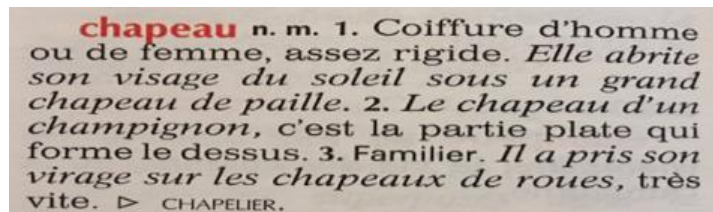
5. Anlamdaşlarla tanımlama

Anlamdaşlarla tanımlama, bir madde başı kelimenin tanımında eş ve bazen de yakın anlamlılarının sıralanarak açıklandığı bir metottur. Jackson (2016) bu kelime eşleştirme olarak adlandırmıştır (Jackson, 2016, aktaran Yılmaz, 2017). Crystal (1984) bu yöntemin çok tatmin edici ve isabetli olmayacağını çünkü tamamen aynı anlama geldiği düşünülen iki kelime arasında en iyi ihtimalle dört fark olduğunu vurgular: diyalektik (*autumn* ve *fall*), stilistik (*insane* ve *looney*), eş dizimsel (*rancid* ve *rotten*) ve kelimenin verdiği duygusal çağrışım (*youth* ve *youngster*).

Anlamdaşlarla tanımlama yönteminin kısa ve pratik olması nedeniyle faydalı olabileceği, dolayısıyla yer kısıtlamasının kaçınılmaz olduğu sözlüksel tanımlamada (özellikle dijital ve çevrim içi yerine basılı olanlar) avantajlı olduğuna da değinmek gerekir. Bu noktada genel amaçlı sözlüklerde önemli olup pedagojik sözlüklerde daha da önemli olan bir ilkenin önemi ortaya çıkar: Landau'nun (1984) *sadelik* ilkesine göre tanımda tanımlanan kelimedenden daha zor kelimeler kullanılmamalıdır. Dilde daha yaygın olan ve aşina olunma ihtimali yüksek olan bir madde başı kelimenin tanımına daha az tanıdık bir kelimenin (örneğin alıntı kelimeler, eski kelimeler) dahil edilmesi tanımlama etkisiz hâle getirebilir. Bir alıntı kelimenin zamanla bir dildeki ana kelimenin yerini alabileceği unutulmamalıdır, bir kelimenin kolaylığını ölçmede alıntı olup olmaması tek ve sağlam bir ölçüt değildir.

6. Aristoteles'in tür ve fark yaklaşımıyla tanımlama

Aristoteles'in bir kavramı tanımlamak için eski ancak sözlük biliminde hâlâ geçerli olan yaklaşımıdır. Landau (1984, s. 120) bu metodu şu şekilde açıklar: Bir kelime önce kendi sınıfına göre tanımlanmalı ardından kendi sınıfındaki şeylerden ayrılmalıdır (örneğin *bekar*, evlenmemiş (fark) kişi (tür)). Bu yaklaşımı yansıtan bir tanımlama aşağıda (bkz. Şekil 11) yer almaktadır:

Şekil 11. Aristoteles'in Tür ve Fark Tanım Metoduna Göre Okul Sözlüğünde Bir Tanım Örneği (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s. 158)

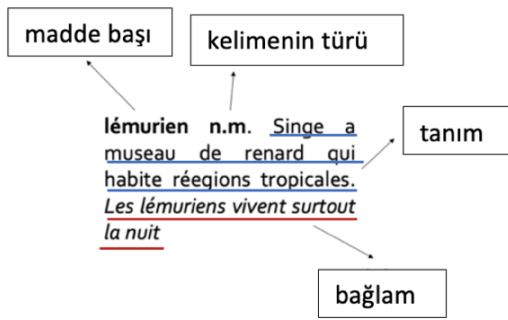
Tanım "şapka" anlamına gelen *coiffure* kelimesiyle başlar ve okuyucuya başlığın neyle ilgili olduğuna hızlı bir yanıt verir. Daha sonra kendi sınıfında yer alan bere, hasır şapka gibi diğer baş giyeceklerinden "assez rigide" "oldukça sert" bilgisiyle ayrılır.

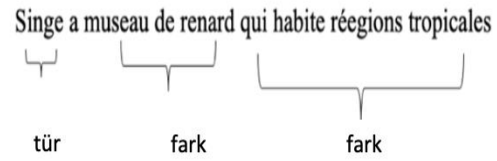
Le Robert Okul Sözlüğü'nden (1997) başka bir örnekte bir sözlük maddesine ait illüstrasyon (bkz. Şekil 12) sözlük maddesinin parçacıl yapısı (bkz. Şekil 13) ve tanım cümlesinde kullanılan Aristoteles'in yaklaşımı (bkz. Şekil 14) aşağıda verilmiştir:

Şekil 12. Lémurien Madde Başı İllüstrasyonu (s. 586)

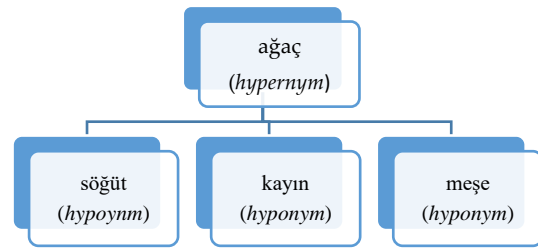
Şekil 13. Bir Okul Sözlüğünde Lémurien Maddesinin Parçacıl Yapısı

Şekil 14. Aristoteles'in Tür ve Fark Tanım Metoduna Göre Bir Okul Sözlüğü Maddesinde Lémurien Maddesi

7. Kapsayıcı terim ve alt kelimelerle tanımlama

Kapsayıcı terim (*hypernym*), aynı cinse ait türlerin genel adıdır. Örnek vermek gerekirse *ağaç*; söğüt, kayın ve meşenin genel adıdır (bkz. Şekil 15). Dil bilgisel olarak cins isimler olarak adlandırılabilir. Benzer'e (2021) göre cins ad, insan, hayvan, bitki gibi türlerin genel adıdır. Alt kelimeler (*hyponym*) ise birbiriyle aynı cins olan ancak farklı özelliklere sahip olan türlerin kapsayıcı terim altında adıdır. Hartmann ve James'e (2002) göre alt kelimeler, kapsayıcı terimi ile karakterize edilen bir dizi kelime veya kelime öbeğinin üyesidir.

Şekil 15. Kapsayıcı Terim ve Alt Kelimelerle Tanımlama

Adamska-Sałaciak (2012) kapsayıcı terimleri ve hiyerarşik düzeni kullanmak için araştırmanın bu bölümünde yer verilmiş olan Aristotelesçi tanımın uygun olduğunu ancak ancak sözlük bilimciler için tanıdık ama yanlış bir kapsayıcı terim ile doğru ama tanıdık olmayan bir kapsayıcı terim arasında karar vermenin zor olabileceğini belirtmiştir.

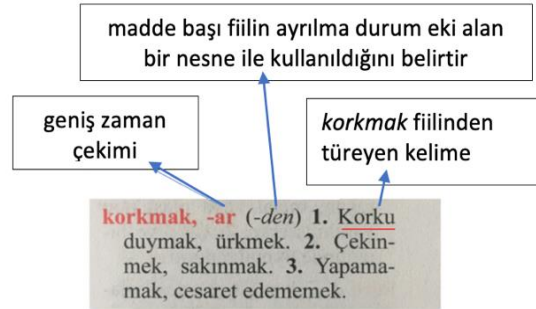
Bir Tanımda Bulunması Gereken Özellikler

Bu bölümde yer alan özelliklerin her biri Landau'dan (1984) alınmıştır. Yazarın belirttiği üzere başlıklar önem sırasına göre sıralanmıştır.

Döngüsellikten kaçınmak

Döngüsellik sözlükten tatmin edici bilgi almayı engelleyen temel nedenlerden biridir. Landau'ya (1984) göre bir sözlükteki iki kelimenin her ikisi birbiriyle veya doğrudan birbirlerinden türetilmiş kelimelerle anlatılıyorsa bu döngüselliktir (örneğin, *güzellik* ve *güzel*); sözlük kullanıcısı, bu terimlerden birini diğerinden bağımsız tanımlanmış olarak bulabiliyorsa bu döngüsellik değildir.

TDK Okullar İçin Türkçe Sözlük'ten (2020) bir örnek aşağıda verilmiştir. Aşağıdaki kullanımda döngüsellik yoktur çünkü *korku* kelimesi içerisinde *korkmak* kelimesi ve aynı kökten türeyen başka kelimeler kullanılmaksızın, bağımsız olarak tanımlanmıştır (bkz. Şekil 16 ve 17). Maddelerin her ikisinde çapraz bir şekilde kelimelerin birbiri yer alsaydı bu döngüsel bir kullanım olacaktı.

Şekil 16. Korkmak Madde Başının Kendisinden Türeyen Bir Kelime ile Tanımlanması (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 351)

korku a. Bir tehlike veya bir tehlike düşüncesi karşısında uyanan duygu.

Şekil 17. *Korku* Madde Başının *Korkmak* Fiilinden Bağımsız Olarak Tanımlanması (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 351)

Adamska-Sałaciak (2012) döngüsellığı doğrudan ve dolaylı olarak sınıflandırmış ve ilk tür döngüsellığı sözlük birimin kendi başına tanımlanması (A= ...A...) olarak açıklanmıştır; diğeri ise birbirini tanımlamak için kullanılan (A =...B...) ve (B = ...A...) şeklindeki kullanımdır.

Tanımda kullanılan her kelimeyi tanımlamak

Bir bilinmeyen başka bir bilinmeyen tarafından açıklanmasını engelleyen ilkedir. Landau (1984, s. 129) bir sözlük kullanıcısının sözlükteki bir maddede kullanılan tüm kelimeleri, aynı sözlükte tanımlı olarak bulması gerektiğini belirtir. Sözlük kullanıcıları yönlendirmeler veya "ayrıca bakınız" gibi ifadelerle (bkz. Şekil 18) başka maddelere yönlendirilebilir (bkz. Şekil 19 ve 20). Bu kuralın uygulamada nasıl kullanıldığı aşağıda Fransızca ve Türkçe okul sözlüklerinden (bkz. Şekil 21 ve 22) örneklendirilmiştir:

foulard n. m. Morceau de tissu carré que l'on porte autour du cou ou sur la tête. → aussi **châle**, **fichu**. Il lui a offert un foulard de soie.

Şekil 18. Bir Okul Sözlüğü Maddesinde Sözlükte Tanımlı Diğer Maddelere Yönlendirme (Çapraz Referans) (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s. 433)

châle n. m. Grand morceau de tissu ou de laine tricotée que l'on porte sur les épaules.

Şekil 19. *Foulard* Maddesinde Kendisine Yönlendirilen Diğer Sözlük Maddesi (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s. 156)

② **fichu** n. m. Morceau de tissu coupé ou plié en triangle que l'on met sur la tête ou les épaules. → **châle**, **foulard**.

Şekil 20. *Foulard* Maddesine Kendisine Yönlendirilen Diğer Sözlük Maddesi (Le Robert Okul Sözlüğü 1997, s. 415)

fötr a. 1. Şapka, çanta, çiçek ve başka süs eşyası yapmak için kullanılan ince ve yumuşak **keçe**. 2. sf. Bu keçeden yapılmış (şapka).

Şekil 21. Bir Okul Sözlüğünde *Fötr* Maddesi (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 198)

keçe a. 1. Yapağı veya keçi kılınının dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş. 2. sf. Bu kumaştan yapılmış olan.

Şekil 22. Bir Okul Sözlüğü Maddesinde Daha Önce *Fötr* Maddesinde Geçen ve Bilinmeyen Kelime Olarak Görülebilecek *Keçe* Kelimesinin Aynı Sözlükteki Tanımı (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 319)

Madde başı kelimeyi "tanımlamak"

Landau'ya (1984) göre tanım, yalnızca kelimenin kullanımından bahsetmek yerine "Nedir?" sorusuna anında cevap vermelidir; iyi bir tanımın pek çok özelliği olduğunu ancak madde başı kelimenin anlamının yaklaşık olarak tahmin edilmesini sağlayacak bilgiyi vermesinin ana görev olduğunu vurgular.

Özün önceliği

Özün önceliği, sözlüğün yazıldığı dilin söz dizimi özelliklerine göre uygulamadaki zorluğu değişecek olan bir ilkedir. Landau (1984), anlamın temel bileşenlerinin önce, daha gelişigüzel olanlarının ikinci sırada gelmesi gerektiğini belirtir. Örneğin bir tanım cümlesi "Şu anlama gelir ki..." şeklinde başlamamalıdır.

Dil bilgisel işlevin yansıtılması

Tanımın, madde başı kelimenin dil bilgisel işlevini yansıtacak şekilde yapılması gerektiğini belirten ilkedir. Bir tanımda sıfat etiketi var madde başı kelimenin ise sıfat özelliği tanımda da vurgulanmalı ve ad, zarf gibi diğer dil bilgisel birimlerden ayrılmalıdır. Dil bilgisi etiketleri okul sözlüklerindeki parçacıl yapının en vazgeçilmez özelliklerinden biridir. Tarp ve Gouws (2012) dil bilgisi yardımının okul sözlüklerinin işlevlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Lehmann'a (2013) göre dil bilgisi etiketleri hem anlamsal hem de yapısal yardım sağlar. Anlamsal özellikler, dil bilgisel etiketlerin iletişim işlevinden; yapısal özellikler ise göstergelerin metindeki potansiyel kombinasyonlarından kaynaklanır. Sözlüklerde bağlam örnekleri olmadan dil bilgisel etiketlerin kullanılması bazı nadir kullanımların göz ardı edilmesine neden olabilir. Bu noktada Wachal (1994) dil bilgisi etiketleri ve dil bilgisi terimlerinin tanımlarını incelediği çalışmasında, söz konusu çalışmadaki sözlüklerin çoğunun, çalışmada incelenen bulgular açısından aşırı basitleştirilmiş ve eksik olduğunu belirtmiştir.

Hengeveld'e (2013) göre İngilizce dil birimlerini işlevlerine göre fiiller, isimler, sıfatlar ve zarflara ayıran ayrıştırıcı (*differentiated*) bir sisteme sahipken Türkçe kelime türlerinin kullanımında esnek (*flexible*) bir sisteme sahiptir. Esnek sistem, bir leksemin birden fazla işlevde kullanılabildiği bir

sistemdir. Bu durum, leksemelerin yapısal özellikleriyle (örneğin son ekler vb.) kelime türünü tahmin etmemize izin verebileceği ancak her zaman doğru sonuçlar vermeyeceği anlamına gelir. Türkçe *iyi* kelimesi hem sıfat hem zarf olarak kullanılabilir ve kelimenin yapısında dil bilgisel görevine dair bir ipucu yoktur.

Genel kullanımda, Fransızcada 'iyi' anlamına gelen *bon* (bkz. Şekil 23 ve 24) ve *bien* (bkz. Şekil 25) kelimeleri, kelime türü işlevleriyle birbirinden ayrılır. Örneğin:

Une *bonne* fille 'iyi kız' anlamına gelir, sıfat görevi alır.

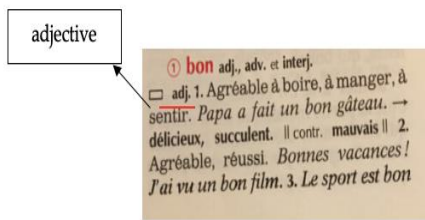
Elle cuisine *bien* 'İyi yemek yapıyor' anlamına gelir, zarf görevi alır.

Edebiyattan bir örnek vermek gerekirse Zola'nın *Rêve* (1936, s. 13) eserinden:

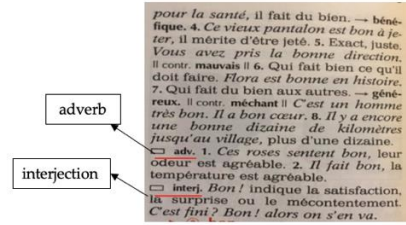
"Ah, lieu de la questionner" dit-il, " nous ferions mieux de lui servir une bonne tasse de café au lait bien chaud."

"Ah, onu sorgulamak yerine" dedi, "Ona güzel bir fincan sütlü iyi ısınmış kahve ikram etmek iyi olur."

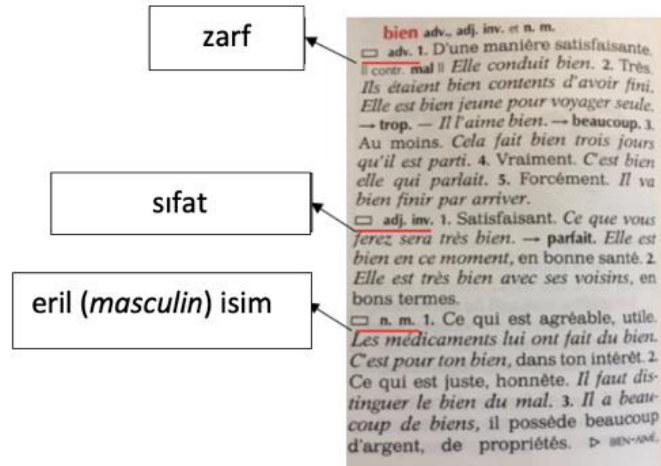
Le Robert Okul Sözlüğü'ne (1997, s. 108) göre:

Şekil 23. Fransızca *Bon* Kelimesinin Farklı Dil Bilgisel İşlevleri

Şekil 24. Fransızca *Bon* Kelimesinin Farklı Dil Bilgisel İşlevleri

Şekil 25. Fransızca *Bien* Kelimesinin Farklı Dil Bilgisel İşlevleri (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s. 110)

Sonuç olarak her ne kadar ana dili konuşurlarının dili mükemmel bir şekilde edindiği varsayılsa da dil hakkında bir başvuru kaynağı olarak okul sözlüklerinde her işlevin bağlam içinde örneklerle verilmesi gerekecektir. Fransızca gibi “bon” ve “bien” gibi kullanımları gibi kesin ayrımı olan dillerde dahi kelimenin nadir başka fonksiyonları da yukarıda verilen örnekte görüldüğü üzere yer alabiliyorsa Türkçe gibi esnek sistemlere sahip bir dilde bağlam çok daha önemlidir.

Sadelik ve kısalık

Leonardo da Vinci'den bir alıntıyla başlayabiliriz: “Sadelik, en üst düzey bilgeliktir.”. Landau'ya (1984) göre tanımları oluşturan kişiler, daha basit olabilecek tanımlara zor kelimeler eklemekten kaçınmalıdır. Sözlük tanımlarında gereksiz görülebilecek hiçbir bilgiye yer verilmemelidir, bu tanımlar birer ansiklopedik tanım değildir. Landau (1984) bir tanım, daha az kelime ile de aynı anlamı veriyorsa daha fazla kelime kullanılmaması gerektiğini belirtmiştir. Trench'e (1857) göre bir sözlük, yalnızca neyi içermesi gerektiği konusunda değil, neyi hariç tutması gerektiği konusunda da kendi sınırlarını bilmelidir (Trench, 1857, aktaran Hancher, 2019).

Belirsizlikten Kaçınmak

Landau'ya (1984) göre belirsizlikten kaçınmak için tanım, çok anlamlı bir kelimenin anlamını açıklığa kavuşturmalıdır. Sarigül'e (1999) göre madde başı kelimenin birden fazla anlamı tanımlandığında sözlük kullanıcılarının ihtiyacına uygun olanı doğru bir şekilde ayırt edebilmesi için her anlama uygun ayrı ayrı örnek cümleler verilmelidir.

Araştırmanın Türkçe okul sözlükleri için bir parçacıl yapı şeması geliştirmek amacına dayanarak araştırma nesnesi olarak dil bilimi ve pedagojinin evrensel özelliğini yansıtmak için üç farklı dilden sözlükler (*TDK Okullar için Türkçe Sözlük*, *Le Robert Okul Sözlüğü* ve *Cambridge Okul Sözlüğü*) seçilmiştir. Bir maddenin dilsel ve pedagojik özelliklerinin incelendiği araştırmanın literatür taraması bölümünde de araştırma nesnesi olan üç sözlükten örnek bölümler sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı, Problem ve Alt Problem Cümleleri

Bu araştırma öncelikle okul sözlüğü parçacıl yapısında (bir sözlük maddesi) yer alan kelime türü etiketleri, etimolojik etiketler vb. yapıların bir listesini oluşturmak ve elde edilen listeye dayanarak Türkçe okul sözlükleri için bir parçacıl yapı şeması önermeyi amaçlamıştır. Ayrıca gelecekteki okul sözlüğü derleme çalışmalarına sözlük bilimsel veri sağlanması da amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında sözlüklerin birbirleriyle karşılaştırılması amaçlanmamıştır. Ayrıca sözlükleri inceleyerek içerdikleri yapı sayısına göre en iyi sözlüğe karar vermek de amaçlanmamaktadır. İncelenen her sözlük birbirinden farklı özelliklere sahiptir çünkü amaç, okul sözlüklerinde parçacıl yapı açısından maksimum çeşitlilikten yararlanarak mümkün olduğunca çeşitli veriler toplamaktır. Böylece elde edilen leksikografik datanın kapsayıcı olması sağlanmıştır.

Bu amaçla üç farklı dilde Türkçe (TDK), Fransızca (LR), İngilizce (CSD) yazılmış üç farklı okul sözlüğü çalışmaya dahil edilmiştir. Bu şekilde dil bilimi ve pedagojinin evrensel doğasından yararlanılmıştır. Türkçe okul sözlükleri çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır. Sözlüklerin diğer iki dili seçilirken UNESCO 2020 (2020, <https://www.unesco.org>) verilerinden çeşitli kriterlere göre en çok kullanılan diller belirlenmiştir (İngilizce en çok konuşulan dil, Fransızca ise en fazla web içeriğine sahip 6. dildir) (UNESCO, 2021-2). Bu diller arasından İngilizce ve Fransızca seçilmiştir çünkü bu çalışmanın araştırmacıları bu dillere hakimdir.

Türkçenin resmî dil kurumu olan Türk Dil Kurumu'nun okul sözlüğü *Okullar için Türkçe Sözlük* (2020), Türkçe okul sözlüklerinin durumunun anlatılması ve yeni bir parçacıl yapı önerisinin gerçekleştirilmesi için temel alınan sözlük olmuştur. İngilizce için *Cambridge Okul Sözlüğü* (2008) ve Fransızca için *Le Robert* (1997) parçacıl yapı ve makro yapıda hem nitelik hem de nicelik olarak maksimum sayıda özellik barındırdıkları için seçilmiştir. Araştırmanın amacı karşılaştırma yapmak değil, veri çeşitliliği sağlayarak Türkçe okul sözlüklerine öneriler sunmaktır. Bu nedenle Türkçe okul sözlüğü seçiminde “dilnin resmi kurumunun sözlüğü” kriterinin geçerliliğine zarar vermemektedir.

Araştırmanın amacına göre problem cümlesi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Araştırmanın problem cümlesi: Bir okul sözlüğü maddesinde ne tür pedagojik ve dil bilimsel yapılar bulunmaktadır?

Belirtilen problem cümlesi doğrultusunda bir maddenin yapısı kapsamında üç alt problem cümlesi geliştirilmiştir:

1. Bir maddenin madde başı bölümünde ne tür pedagojik ve dil bilimsel yapılar bulunmaktadır?
2. Bir maddenin tanım kısmında ne tür pedagojik ve dil bilimsel yapılar bulunmaktadır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada sözlük bilimin betimsel yöntemi (bkz: Welker, 2008) kullanılmıştır. Tarp'ın (2010) açıkladığı üzere Welker'in (2008) çalışmasında kullandığı bu yöntemde araştırmacı bir koleksiyoncu ve gözlemci rolüne bürünerek sözlük bilimin kapsamlı bir panoramasını sunmaktadır. Bu yöntem Yılmaz (2017) tarafından sözlüksel tanımların incelendiği araştırmada da kullanılmıştır. Yöntemin çalışmamızın amacına uygun olması nedeniyle betimsel yöntem tercih edilmiştir. Araştırmacılar, parçalı yapıda yer alan yapıların bir listesini oluşturmak ve böylece okul sözlüklerinin sözlük bilimsel bir panoramasını sunmak amacıyla okul sözlüklerindeki 53 sözlük maddesini incelemişlerdir.

Araştırmamız veri inceleme ve araştırma süreci açısından nitel bir çalışmadır. Creswell (2021) nitel araştırmacıların verileri tümevarımsal olarak soyut bilgi birimleri olarak organize ettiğini belirtmektedir. Araştırmamızda incelenen sözlükler dikkate alınarak okul sözlüklerine yönelik tümevarımsal açıklamalar yapılmıştır. Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2021) nitel araştırmacıların "Kaç tane?" veya "Ne kadar iyi?" yerine, daha geniş bir perspektife odaklandıklarını belirtirler. Verilerin analizinde nitel çalışmamızda sayısal değerler kullanılmış ancak bu değerler, nitel araştırmanın gereklilikleri için mevcut durumu açıklamak amacıyla kullanılmıştır. "Tüm sözlükler" veya "çoğu" gibi yaklaşık ifadeler yerine mevcut oran sayılarla gösterilmektedir. Weaver-Hightower (2021) nitel araştırmalarda sayılar ve nicelik odak noktası olmasa da genel görüşün aksine araştırmacıların bu verileri kullanmaktan çekinmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Araştırma Nesnesi ve Kesiti Seçimi

Araştırmanın amacı doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi tercih edilmiştir. Yazar ve Keskin (2020) amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yönteminin, farklılıklarda birleşen önemli ortak örüntüleri tespit etmek olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla çalışmamızın amacı ile uyumludur.

Çalışma Türkçe eğitimi alanında yapıldığından ilk kesit Türkçe okul sözlüğü olan *TDK Okullar için Türkçe Sözlük*'ten (Akalın, 2020) alınmıştır. Araştırmacılar tarafından sözlüğün 50 ve katları numaralı sayfaları rastgele örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Öncelikle 50. sayfa kontrol edilmiş ve dilin doğal özelliklerini gösteren sözlük birimlerini (fiil-isim dengesi, birleşik kelimeler gibi) içerdiğinden 50. sayfanın çalışma bölümü olarak alınmasına karar verilmiştir. Daha sonra *TDK Okullar İçin Türkçe Sözlük*'ün (2020) 50. sayfasında yer alan 18 madde başı kelimenin Fransızca (Bellefonds, Chantreau ve Laporte, 1997, *Dictionnaire Le Robert*) ve İngilizce (Walter ve Woodford, 2008, *Cambridge*) sözlüklerdeki karşılıkları alınmış ve toplam 53 sözlük maddesi çalışmanın araştırma kesitini oluşturmuştur (Fransızca okul sözlüğünde bir maddenin eksikliğinden dolayı toplam madde sayısı 54 yerine 53'tür.)

53 sözlük maddesi içerik analizine tabi tutulmuş ve araştırmanın iki alt problemi (madde başı ve tanım bölümü) için ayrı kodlar oluşturulmuştur. İçerik analizi, Büyüköztürk ve diğerleri (2021) tarafından araştırmacıların analize başlamadan önce kategorileri belirlediği, belirli kelime ve kavramların varlığını, anlamını ve ilişkilerini tespit edip analiz ettiği bir yöntem olarak açıklanmaktadır. Tavşancıl ve Aslan'a (2001) göre içerik analizi, bir veriyi nesnel ve sistematik bir şekilde sınıflandırarak, sayılara dönüştürerek ve sözlü, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı

anlam ve/veya dil bilgisel açıdan çıkarım yoluyla araştıran bilimsel bir yaklaşımdır. Çalışmamızda elde edilen bu kodlar, bir okul sözlüğü maddesinde yer alabilecek yapılardır (dil bilgisi etiketleri, etimolojik etiketler, örnek cümleler vb.).

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamanın yollarından biri akran değerlendirmedir. Başkale (2016) akran değerlendirme sürecini, araştırma konusu hakkında bilgi sahibi olan araştırmacılardan araştırma sonuçlarını çeşitli boyutlarda analiz etmelerinin istenmesi olarak tanımlamaktadır. Çalışmamızda okul sözlüklerinde yer alan yapıların başlık halinde incelenmesi ve bulunan başlıkların sınıflandırılması iki uzman tarafından kontrol edilerek görüş birliği yüzdesi kontrol edilmiştir. Başlıklar, dil bilimi alanında Dr. öğretim üyesi ve Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilmiş, sonuçlar Türnüklü'nün (2000, s. 551) aşağıda belirtilen formülüne tabi tutulmuştur:

$$P = \frac{Na \times 100}{Na + Nd}$$

Na anlaşma yüzdesini, Nd ise anlaşmazlık yüzdesini göstermektedir. Belirtilen formüle göre uyum yüzdesi $p=98$ olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci aşağıda (bkz. Şekil 26) şematize edilmiştir:

Şekil 26. Araştırma Sürecinin Şeması

Bulgular

53 sözlük maddesinin incelenmesi sonucunda elde edilen yapılar araştırmanın bu bölümde madde başı ve tanım olarak iki ayrı bölümde sıralanmıştır. İncelenen sözlük maddeleri araştırmanın *Ekler* bölümünde verilmiştir. Pedagojik ve dil bilimsel yapı arasındaki ayrım, araştırma yazarları tarafından şu şekilde belirlenmektedir: "Bu özellik çocuğa görelilik amacı ile mi yer alıyor, yoksa genel kullanıcı gruplarına ait sözlüklerde de yer alabilir mi?". İçerik analizi yoluyla elde edilen toplam 27 yapı aşağıda listelenmiştir. Sözlük maddeleri incelendiğinde tespit edilen her yapı çalışmanın bu bölümünde bir başlığı oluşturmaktadır.

Madde Başı

Araştırma nesnelerindeki sözlük maddelerinin madde başı bölümünde bulunan pedagojik ve dil bilimsel yapılar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Bir Sözlük Maddesinin Madde Başı Bölümünde Yer Alan Dil Bilimsel ve Pedagojik Yapılar

Pedagojik Yapılar	TDK ³ (2020)	DLR ⁴ (1997)	CSD ⁵ (2008)	Dil Bilimsel	TDK (2020)	DLR (1997)	CSD (2008)
Madde başı kelimenin dildeki kullanım sıklığı açısından önemi			x	Madde başı kelimenin dil bilgisel işlevi ve cinsiyeti hakkında bilgiler	x	x	x
				Madde başı tekrarı		x	x
				Madde başı olarak öbek ifadelerin yer alması	x	x	x
				Başka bir madde başı altında yer alan madde başları		x	x
				Vurgulu okunan heceyi gösteren vurgu işaretleri			x

1. Madde başı kelimenin dil bilgisel işlevi ve cinsiyeti hakkında bilgiler

İncelenen sözlük maddeleri arasında, 45 ad madde başından hiçbir madde başının özel ad olmadığı, tamamının cins ad olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada incelenen diller arasında adlarda cinsiyet değişkeni olan tek dil Fransızcadır. Türkçe ve İngilizcede kelimelerde cinsiyet değişkeni bulunmadığından bu dillerde cinsiyet bilgisi de bulunmamaktadır. Fransızca sözlükte, madde başı kelimesi ad olan tüm maddelerde adın cinsiyeti gösterilmiştir. N.m. (eril ad) ve n.f. (dişil ad) kısaltmaları kelime türü etiketlerinin bir parçası olarak kullanılmıştır.

Türkçede 3 fiil madde başı (*bahsetmek, bahşetmek, bakışmak*) sonunda *-mAK* eki ile çekimsiz hâlde verilmiştir. Fransızcada, 3 fiil madde başının *birinci grup* yani sonu *-er* ile biten fiiller (*mentionner, donner, se regarder*) olduğu ve bu şekilde çekimsiz olarak verildiği tespit edilmiştir. İngilizcede fiil madde başlarının tamamının (*mention, donate*) *to* olmadan *bare infinitive* hâlde verildiği tespit edilmiştir. *Exchange looks* ifadesi ise *exchange* maddesinin içinde koyu punto ile belirtilmiştir, bu nedenle ayrı bir dil bilgisel işlev etiketi almamıştır.

Türkçede 2 (*bahtiyar, baki*), Fransızcada 2 (*impérissable, heureux*) ve İngilizcede 2 (*fortunate, abiding*) madde başı sıfat görevindedir.

³ Türk Dil Kurumu Okullar için Türkçe Sözlük

⁴ Dictionnaire Le Robert Scolaire Junior

⁵ Cambridge School Dictionary

2. Madde Başının Tekrarı

Türkçede hiçbir madde başı tekrar etmemiştir.

Fransızcada 1 madde başı kelimenin (*solde*) tekrarladığı tespit edilmiştir. Fransızca *solde* madde başı biri “asker maaşı” diğeri “bakiye” anlamına gelen iki eş sesli kelime olduğu için tekrar etmiştir.

İngilizcede 3 madde başının (*tip, care, glance, balance*) tekrar ettiği tespit edilmiştir. İngilizcede kelimelerin fiil hâli ve isim hâli ayrılarak 2 farklı madde başı dolasıyla 2 farklı sözlük maddesi olarak yer almaktadır.

3. Madde Başı Olarak Öbek İfadelerin Yer Alması

Madde başı kelimenin birden fazla ögeden oluşması durumudur.

Türkçede 2 madde başının öbek ifade (*bakış açısı, bakımevi*) şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Fransızcada 1 madde başının öbek ifade (*point de vue*) şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

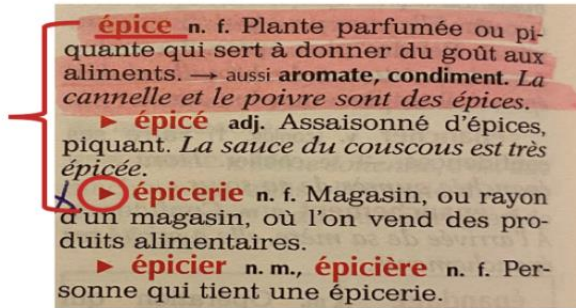
İngilizcede 2 madde başının öbek ifade (*viewpoint, nursing home*) şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

4. Başka Bir Madde Başı Altında Yer Alan Madde Başları

İki farklı şekilde gözlemlenmiştir. Birincisi madde kelimenin başka bir madde başı kelime altında bulunmasıdır. Bu kullanım Fransızcada 5 madde başında gözlenmiştir: *marine* (*marin* altında), *mentionner* (*mention* altında), *infirmier/ infirmière* (*infirme* altında), *regard* (*regarder* altında), *épicerie* (*épice* altında) yer almaktadır.

Bu tür kullanıma İngilizce ve Türkçe sözlüklerde rastlanmamıştır. Fransızca sözlüklerde ilgili kelimeler arasındaki kök bağının korunması amacıyla bu kullanım tercih edilmiştir. Böylece etimolojik bağlantılar ortaya çıkmaktadır. Örneğin günümüzde *baharat* (*épice*) ile *bakkal* (*épicerie*) kelimeleri arasında bir bağlantı olmasa da Fransızca okul sözlüğünde bu ilişki korunmaktadır (bkz. Şekil 27).

aralarında artık anlam ilişkisi bulunmamasına rağmen birbiri ile ilişkili verilerek sağlanan etimolojik bilgi

Şekil 27. *Épice* ve *Épicerie* Sözlük Maddeleri (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s. 366)

İkinci durum ise bir öbek ifadenin ayrı bir madde başı olmak yerine, içinde yer alan kelimelerden birinin altına yerleştirilmesidir. İkinci durum ise şu şekilde gözlemlenmiştir: *exchange looks* ifadesi, *exchange* madde başı altında yer almaktadır. Bu kullanıma da yalnızca İngilizce sözlükte rastlanmıştır.

5. Vurgulu Okunan Heceyi Gösteren Vurgu İşaretleri

İngilizcede birleşik isim olan (*nursing home*) madde başında kelimenin hangi kısmının güçlü bir şekilde söyleneceğini göstererek kullanıcıya yardımcı olan vurgu işaretleri tespit edilmiştir.

6. Madde Baş Kelimenin Dildeki Kullanım Sıklığı Açısından Önemi

İngilizcede 2 madde başında (*mention, care*) kelimenin dilde kullanım sıklığının yüksek olduğunu sembolize eden anahtar simgesi (bkz. Şekil 28) tespit edilmiştir.

mention¹

Şekil 28. Madde Baş Kelimenin Dilde Sık Kullanıldığını Gösteren Anahtar Sembölü (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 471)

Tanım

Araştırma nesnelerindeki sözlük maddelerinin tanım bölümünde bulunan pedagojik ve dil bilimsel yapılar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Bir Sözlük Maddesinin Tanım Bölümünde Yer Alan Pedagojik ve Dil Bilimsel Yapılar

Pedagojik Yapılar	TDK (2020)	DLR (1997)	CSD (2008)	Dil Bilimsel Yapılar	TDK (2020)	DLR (1997)	CSD (2008)
Madde baş kelimeyi bir öbek/ deyim içinde göstermek			x	Kelime türü etiketleri	x	x	x
Etimoloji bilgisine yer vermemek	x	x	x	Durum ekleri/ Fiil çekimleri	x	x	
İlişkili ifadeler		x	x	Madde başının anlamdaşı		x	
İllüstrasyonlar			x	Madde başının zıt anlamlısı		x	x
Yönlendirici kelimeler			x	Aksan etiketleri			x
Yaygın hatalar			x	Sesletim			x
Zor ve soyut kullanımları formülleştirme			x	Resmî/ resmî olmayan			x
Bağlam içinde örnek kullanım		x	x	Adlar için sayılabilir/ sayılamaz bilgisi			x
- Cümle içinde kullanım							
- Öbek ifade içinde kullanım							
Farklı tanım metotları	x	x	x	Fiiller için geçişlilik/ geçişsizlik bilgisi	x		x
Madde baş kelimenin ait olduğu okul dersi			x	Anlam çeşitliliği	x	x	x
				Genellikle birlikte kullanılan ifadeler (kelime eşleri)			x

1. Farklı Tanım metotları

Betimsel tanımlama

Betimsel tanımlama 17 tanımda kullanılmıştır (*bahriye, marine, navy, bahsetmek, mentionner, donner, fortune (Fr.), heureux, bakış, regard, bakışmak, épicière, bakiye, ministry, grocer*).

Açıklayıcı tanımlama

Açıklayıcı tanımlama 32 tanımda kullanılmıştır (*mention, bahsetmek, bahşiş, pourboire, tip, fortune* (Eng), *bakan* (2.anlam), *ministre, minister, bakıcı* (2. anlam), *infirmiere, caretaker, bakım* (2. anlam), *bakım* (3.anlam), *care, bakımevi, hospice, nursing home, bakır* (3. anlam), *cuivre, copper* (1. anlam), *copper* (2. anlam), *glance, bakış açısı, viewpoint, impérissable, abiding, bakkal* (1. anlam), *solde, balance*).

Uzlaşımsal tanımlama

Uzlaşımsal tanımlama 8 tanımda kullanılmıştır (*donate, bakan* (1. anlam), *bakıcı* (2. anlam), *bakım* (1.anlam), *bakır* (2. anlam), *copper* (3. anlam), *bakkal* (2.anlam), *grocer* (2.anlam)).

Anlamdaşlarla tanımlama

Anlamdaşlarla tanımlama 4 farklı tanımda kullanılmıştır (*baht, bahtiyar, fortunate, baki*).

2. Kelime Türü Etiketleri

Türkçede 3 fiil (*bahsetmek, bahşetmek, bakışmak*) dışında tüm madde başlarının kelime türlerinin ad (a.) ve sıfat (sf.) olarak belirtildiği tespit edilmiştir. Fiillerin hiçbirinde kelimenin türüne yer verilmemiştir. Ancak çalışmanın bu bölümünde geçişlilik/ geçişsizlik bilgisi başlığı altında inceleneceği üzere, nesne alıp almadığı bilgisi gibi bazı dolaylı yollardan madde başı kelimenin fiil olduğu belirtilmiştir.

Fransızcadaki tanımların tamamında (17 tanım) kelimenin türünün ad (nom için n.), fiil (verbe için v.), sıfat (adjectif için adj.) şeklinde verildiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda, madde başı kelime bir ad olduğunda (n.f) ve (n.m.) şeklinde dişil mi yoksa eril mi olduğunun belirtildiği gözlenmiştir. İngilizce tanımların tamamında madde başı kelimenin isim mi yoksa fiil mi olduğunun belirtildiği tespit edilmiştir.

İngilizcedeki tanımların tamamında kelimenin türü etiketlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca, madde başı kelime bir isim ise s"ayılabilir/ sayılamaz" etiketlerine yer verilmiştir. İngilizce (*balance*) bir tanımında, madde başı kelimenin sayılabilir olduğu bilgisinin yanında, sözcüğün genellikle tekil kullanıldığı belirtilmektedir. İngilizce tanımlarda, madde başı kelime birden fazla anlama sahipse her anlamın sayılabilir mi yoksa sayılamaz mı olduğu bilgisi belirtilmiştir.

İngilizcede 2 tanımda (*donate, mention*) madde başı fiilin geçişli ("T'ransitive) olduğu belirtilmektedir. Bir söz öbeği olup *exchange* maddesinin içinde bulunan *exchange looks* ifadesinin tanımında geçişli mi geçişsiz mi olduğu belirtilmemiştir.

3. Durum ekleri/ Fiil çekimleri

Türkçedeki 2 tanımda (*bahsetmek, bahşetmek*) fiil madde başı kelime ile birlikte kullanılan nesnenin hangi durum ekiyle (*bahsetmek/ -den*), (*bahşetmek (-i, -e)*, (*bir şeyden bahsetmek* ve *bir şeyi/ bir şeye bahşetmek*) kullanılması gerektiğinin belirtildiği tespit edilmiştir. Ayrıca (*bakışmak /nsz, -le*) tanımında fiilin geçişsiz olarak kullanılabileceği veya geçişli kullanılıyorsa nesnenin *-le* ekiyle kullanılması gerektiği belirtilmektedir.

9 madde başının fiil olduğu, Türkçe fiillerde 3 fiilden 2'sinde fiilin geniş zaman çekiminin verildiği (*bahsetmek-der, bahşetmek, -der*) tespit edilmiştir. *Bakışmak* madde başında verilmemiştir. Geniş zaman çekimleriyle verilen fiillerin ortak özellikleri verilen çekimde ses olayına uğrayan fiiller olmasıdır. Fiiller sonunda *-mak* ekiyle verilmiştir ancak *-ma* ve *-mak* ekleri Türkçede isim yaptığı için bu kullanım onları görünüşte isim hâline getirmiştir.

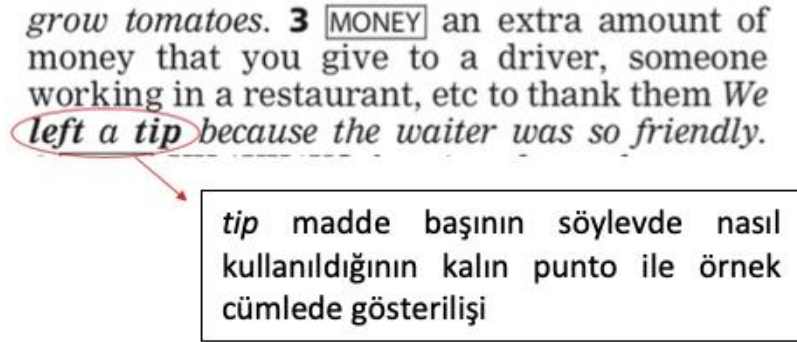
Fiil çekimi için Fransızcadaki 2 tanımda (*mentionner, donner*) sözlüğün son sayfalarında yer alan fiil çekimi tablolarına gönderme yapıldığı tespit edilmiştir.

4. Madde başı kelimeyi bir öbek/ deyim içinde göstermek

Türkçede hiçbir tanımda madde başı kelimenin bir öbek ifade veya deyim içinde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Fransızcada hiçbir tanımda madde başı kelimenin bir öbek ifade veya deyim içinde kullanılmadığı tespit edilmiştir.

İngilizcede 5 farklı tanımda (*mention/ not to mention*), (*mention/ not to mention*), (*tip/ left a tip*), (*fortunate/ to do sth, + that*), (*care/ take care of sb/ sth*), (*exchange/ exchange looks/ smiles/ words*) madde başı kelimelerin deyim içinde kullanılışının gösterildiği tespit edilmiştir (bkz. Şekil 29). Bu şekilde madde başı kelimenin söylevde nasıl kullanıldığı gösterilmiştir.

Şekil 29. Madde Başı Kelimenin Deyim İçinde Kullanımını Gösteren Okul Sözlüğü Maddesi (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 779)

5. Etimoloji bilgisi

3 okul sözlüğünün hiçbirinde doğrudan etimolojik bilginin bulunmadığı tespit edilmiştir. İncelenen okul sözlüklerinde kelimelerin kaynak dilleri gibi etimolojik bilgilere yer verilmemektedir. Bu noktada elde edilen bulgular, okul sözlüklerinde etimolojik bilgilere yer verilmesinin pedagojik olmadığını göstermektedir.

Bir diğer yandan doğrudan etimolojik bir temsil olmasa da Fransızcada *épicerie* 'bakkal' madde başının *épicer* 'baharat' başlığı altında yer aldığı görülmüştür. Etimolojik olarak *bakkal* kelimesi Fransızca *baharata* dayanmaktadır.

6. Anlam çeşitliliği

Madde başı kelime birden çok anlama sahip olduğunda her anlamın birbirinden sıra sayılar ile ayrılmasıdır.

Türkçede 7 tanımda madde başı kelimenin (*bakanlık, bakıcı, bakımevi, bakır, bakkal*) çeşitli anlamlarının ayrı ayrı belirtildiği tespit edilmiştir. Fransızcada 9 tanımda (*marine, donner, fortune, heureux, ministère, soin, cuire, point de vue, solde*) belirtilmiştir. İngilizcede 13 tanımda (*navy, mention, donate, tip, fortune, minister, ministry, caretaker, care, copper, glance, balance, grocer*) belirtilmiştir.

7. Madde başı kelimenin anlamdaşları

Türkçedeki tanımların hiçbirinde anlamdaşlarının belirtilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada 5 tanımda (*marine/ flotte*), (*donner/ vendre*), (*soin/ application*), (*point de vue/ position*), (*impérissable/inoubliable*) madde başı kelimenin anlamdaşlarının belirtildiği tespit edilmiştir.

İngilizcedeki tanımların hiçbirinde anlamdaşların belirtilmediği tespit edilmiştir.

8. İlişkili İfadeler

Madde başı kelime ile anlam yönünden ilişkili olan ve sözlük kullanıcısının madde başı kelimeyi anlayabilmesi, söylevde daha iyi kullanabilmesi için görmesinde fayda olan kelimelerdir. Genellikle sözlük maddesinin sonunda koyu punto ile verilmektedirler.

Türkçe sözlük maddelerinin hiçbirinde madde başı kelime ile ilişkili kelimelere yer verilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada 3 tanımda (*marine/ marinier, sousmarin*), (*pourboire/ service*), (*heureux/ bonheur*) madde başı kelime ile ilişkili ifadelerin verildiği tespit edilmiştir.

İngilizcede 3 tanımda (*minister /prime minister*), (*care/ instensive care*), (*abiding/ law- abiding*) madde başı kelime ile ilişkili ifadelerin verildiği tespit edilmiştir.

9. İllüstrasyonlar

Türkçede hiçbir tanımda illüstrasyonlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada hiçbir tanımda illüstrasyonlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

İngilizcede 1 tanımda (*copper*) oksidasyon ifadesindeki illüstrasyona yönlendirildiği ancak hiçbir İngilizce tanımda doğrudan illüstrasyonlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Le Robert ve *Cambridge* resimli sözlükler olmasına rağmen çalışma kesitimizdeki hiçbir sözlük biriminde doğrudan illüstrasyonlar yer almamaktadır.

10. Yönlendirici kelimeler

Yönlendirici kelimeler, çalışmamızda sadece *Cambridge Sözlüğü*'nde görülen bir özelliktir. Bir kelimenin birden fazla anlamı olduğunda sözlük kullanıcısının aradığı anlamı kolayca bulabilmesi için yönlendirici kelimeler kullanılır. Farklı anlamları ayıran sıra sayıların yanında büyük harflerle yazılıp sözlük kullanıcısının aradığı anlamı özetleyen kelimelerdir (bkz. Şekil 30).

İngilizcede 6 tanımda yönlendirici kelimeler *donate*, MONEY/GOODS; BLOOD ORGANS), (*tip*, MONEY), (*fortune*, LUCK), (*caretaker*, BUILDING/ PERSON), (*care*, PROTECTION, ATTENTION, WORRY), (*copper*, MONEY) kullanıldığı tespit edilmiştir.

donate /dəʊ'neɪt/ verb [T] 1 MONEY/GOODS to give money or goods to a person or organization that needs help *Four hundred new computers were donated to the college.* 2 BLOOD/ORGANS to allow some of your blood or part of your body to be used for medical purposes

Şekil 30. Aranan Anlamın Bulunması Kolaylaştıran Yönlendirici Kelimeler (*Cambridge Okul Sözlüğü*, 2008, s. 223)

11. Madde başı kelimenin ait olduğu okul dersi

Çalışmamızda sadece *Cambridge Okul Sözlüğü*'nde görülen yapıdır. İngilizcede 5 tanımda madde başı kelimenin ilgili olduğu okul konusunu veya alanını belirten kelimelerin kullanıldığı related (*minister*, POLITICS/ RELIGION), (*ministry*, POLITICS), (*nursing home* /HEALTH), (*copper*, CHEMISTRY), (*balance*, FINANCE) tespit edilmiştir.

12. Madde başı kelimenin zıt anlamlıları

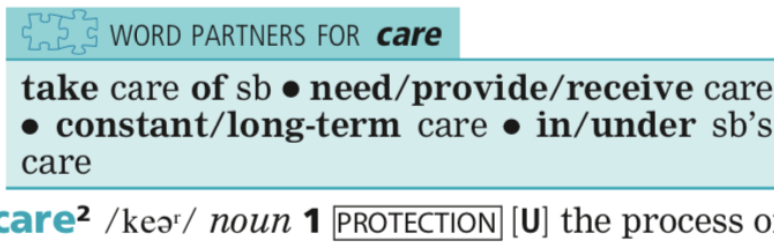
Türkçede hiçbir tanımda madde başı kelimenin zıt anlamlısının verilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada 2 tanımda madde başı kelimenin zıt anlamlısının (*donner/ recevoir*), (*fortunate, mahereux/ triste*) verildiği tespit edilmiştir.

İngilizcede 1 tanımda madde başı kelimenin zıt anlamlısının (*fortunate/unfortunate*) verildiği tespit edilmiştir.

13. Genellikle birlikte kullanılan ifadeler (kelime eşleri)

Kelime eşleri madde başı kelimenin bir ifade kurarken birlikte kullanıldığı kelimelerdir. Bu noktada *madde başı kelimeyi bir öbek/ deyimsel ifade içinde* göstermek yapısından farkına değinmek gerekecektir. *Kelime eşleri* özelliğinde yeni bir kavram alanı, bir deyimsel ifade meydana gelmemektedir. Yalnızca bir söylev kurarken madde başı kelimenin birlikte kullanılabileceği ihtimalleri sıralar (bkz. Şekil 31).

Şekil 31. Madde Başının Hangi Kelimelerle Birlikte Kullanıldığını Gösteren Kelime Eşleri (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 106)

Türkçede hiçbir tanımda kelime eşlerinin verilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada hiçbir tanımda kelime eşlerinin verilmediği tespit edilmiştir.

İngilizcede 3 tanımda (*glance, care, tip*) madde başı kelimelerin kelime eşlerinin belirtildiği tespit edilmiştir. İngilizce (*fortunate*) 1 tanımda madde başı kelimenin *that* ve *to do sth* ile nasıl kullanılacağı belirtilmiştir.

14. Yaygın hatalar

Türkçede hiçbir tanımda yaygın hatalara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Fransızcada hiçbir tanımda yaygın hatalara yer verilmediği tespit edilmiştir.

İngilizcede 1 tanımda (*mention*) "mention about" kullanımının yaygın bir hata olduğunun belirtildiği tespit edilmiştir.

15. Aksan bilgisi

Türkçedeki tanımlarda herhangi bir aksan bilgisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Fransızcadaki tanımlarda herhangi bir aksan bilgisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İngilizcedeki 2 tanımda (*grocer/UK, caretaker/US*) madde başı kelimelerin hangi aksana ait olduğu belirtilmiştir. Ayrıca *grocer* maddesinde, kelimeye US aksanında *grocery store* da denildiği belirtilmiştir.

16. Sesletim bilgisi

Türkçede hiçbir tanımda madde başının sesletiminin yer almadığı tespit edilmiştir.

Fransızcada hiçbir tanımda madde başının sesletiminin yer almadığı tespit edilmiştir.

İngilizcede 2 tanım hariç (*nursing home* ve *exchange look*) tüm tanımlarda madde başı kelimenin okunuşuna yer verildiği tespit edilmiştir. Okunuşu verilmeyen 2 madde başının ortak özelliği ise birleşik isim olmalarıdır. Sesletim özellikleri verilirken IPA sembolleri kullanılmıştır. Ayrıca, sözlükteki

her sayfanın altında aşağıdaki kesitte (bkz. Şekil 32) gösterildiği üzere sembollerin örnek kullanımları verilmiştir.

| a: arm | ɜ: her | i: see | ɔ: saw | u: too | aɪ my | aʊ how | eə hair | eɪ day | əʊ no |

Şekil 32. IPA Harflerinin Sözlüğün Her Sayfasının Altında Verilmiş Örnek Kullanımları (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 2)

17. Resmî/ resmî olmayan kullanım

Türkçedeki tanımlarda resmî/ resmî olmayan kullanım bilgilerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Fransızcadaki tanımlarda resmî/ resmî olmayan kullanım bilgilerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

İngilizce 1 tanımda (*care*) *take care* ifadesinin resmî olmayan bir kullanım olduğu belirtilmiştir.

18. Zor ve soyut kullanımları formülleştirme

Türkçedeki tanımlarda kullanımı zor kelimelerin formülleştirilmiş kullanımlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Fransızcadaki tanımlarda kullanımı zor kelimelerin formülleştirilmiş kullanımlarının bulunmadığı tespit edilmiştir.

İngilizcedeki 1 tanımda (*care*) *didn't have a care* ifadesi *had no worries* olarak basitleştirilmiştir (bkz. Şekil 33).

soon, Bob - take care! 5 **WORRY** [C] a feeling of worry He was sixteen years old and *didn't have a care in the world* (= had no worries).

zor ve soyut kullanımları
formülleştirme

Şekil 33. Kullanımı Zor İfadelerin Basitleştirilmiş Anlamalarının Verilmesi (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 107)

19. Bağlamda kullanım

Türkçedeki tanımların hiçbirinde madde başı kelimenin bir bağlamda kullanım örneğine rastlanmadığı tespit edilmiştir.

Fransızcada 1 tanım (*épicerie*) dışında 17 tanımda madde başı kelimenin bir bağlamda kullanım örneklerinin olduğu tespit edilmiştir.

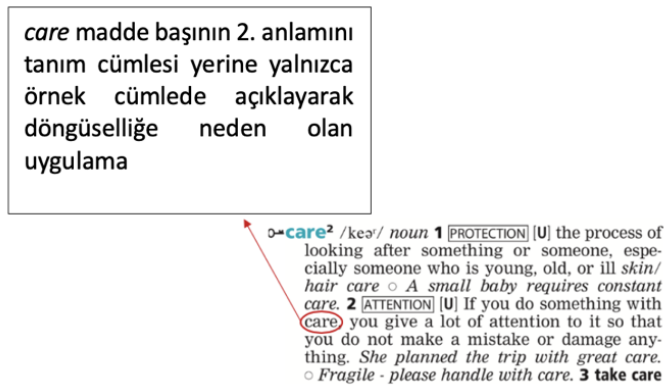
İngilizcede 15 tanımda (*copper, exhchange looks, nursing home, grocery* maddeleri hariç) madde başı kelimenin bağlam içerisinde kullanım örneklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Alışlagelmiş uygulamanın aksine Fransızcadaki 2 maddede (*soin, cuivre*) örnek cümlelerin tanım cümlesinden önce verildiği tespit edilmiştir (örneğin aşağıda verilen sözlük maddesindeki anlam 2 ve 3). Anlamlar kavram alanlarına göre gruplandırılmıştır: çimlerin bakımını yapmak ile bir kişinin bakımını yapmak farklı anlamlar olarak kabul edilmektedir.

“**soin** n.m. 1. Attention que l'on apporte à ce que l'on fait. → **application**. *Luc a fait sa rédaction avec soin.* 2. *Le jardinier prend soin de la pelouse, il s'en occupe soigneusement.* 3. *Alex avait pris soin de nous avertir, il avait pensé à le faire.* 4. *Le blessé a été transporté à l'hôpital pour y recevoir des soins, pour y être soigné. Elle est aux petits soins pour son mari, elle est très attentionnée* (s. 959- 960).”

Bir diğer farklı uygulama ise İngilizce ve Fransızca sözlükte tanım cümlesi yerine sadece örnek cümlelerin verilmesidir. Bu uygulamaya Fransızcada 3 (*donner, fortune, point de vue*) ve 2 İngilizcede maddede (*care, exchange looks*) rastlanmıştır. Aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere (bkz. Şekil 34) *care* sözcüğünün ikinci anlamı sadece örnek cümlede kullanılmıştır. Ayrı bir sıra numarası, bu anlamın diğerlerinden ayırt edilmesi nedeniyle ayrı olarak tanımlanması gerektiğini belirtir. Yalnızca madde başı kelimenin içerisinde yer aldığı bir örnek cümle verilerek tanımlanması gereken kavram kendi tanımında kullanılmış ve döngüye neden olmuştur.

Şekil 34. Madde Başı Kelimenin 2. Anlamının Yalnızca Örnek Cümle Yoluyla Verilmesi (bağlamsallaştırma) (Cambridge Okul Sözlüğü, 2008, s. 107)

Bağlam içinde kullanım örnekleri veren her iki sözlükte de (*Le Robert* ve *Cambridge*) sözlük yazarları tarafından oluşturulan cümlelerin kullanıldığı görülmüştür. İncelenen sözlüklerdeki örnek cümlelerin (bağlam) hiçbiri edebî metinlerden alınmamıştır.

20. Adlar için sayılabilir/ sayılamaz bilgisi

Cambridge Okul Sözlüğü'nde ad madde başlarının tamamı (*navy, fortune, minister, ministry, caretaker, care, nursing home, copper, glance, viewpoint, balance, grocery*) için sayılabilir mi yoksa sayılamaz mı olduğunun belirtildiği tespit edilmiştir.

21. Fiiller için geçişli/ geçişsiz bilgisi

Cambridge Okul Sözlüğü'nde fiil başlıklarının tamamı için (*mention, donate*) geçişli veya geçişsiz olduğunun belirtildiği tespit edilmiştir.

TDK Okullar için Türkçe Sözlük'te fiil geçişsizse (*bakışmak*) belirtilir. Geçişli ise adın birlikte kullanılması için aldığı durum ekleri (*bahşetmek, bahsetmek*) belirtilmektedir. Böylece fiilin kavramsal bir alan oluştururken kullanımına yer verilmiştir. Örneğin “**bahsetmek** (-den): bir şeyden bahsetmek”.

Sözlük bilimsel kriterlere göre 53 sözlük maddesi, madde başı ve tanım olarak iki ayrı gruba ayrılmıştır. İncelenen 53 sözlük maddesine göre bir okul sözlüğü maddesinin madde başı bölümünde 6 farklı yapının bulunabileceği sonucuna varılmıştır. Okul sözlüğünün tanım kısmında ise 21 farklı yapı bulunabilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

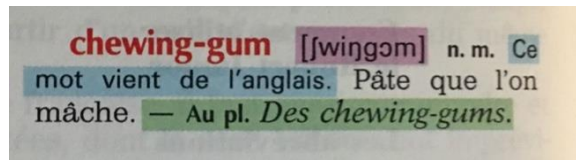
İncelenen 53 maddenin madde başı itibarıyla 6 farklı yapıyı, maddenin tanım kısmı itibarıyla ise 21 farklı yapıyı içerdiği tespit edilmiştir. Sözlük maddesinin madde başı kısmındaki yapılardan 1'i pedagojik, 5'i dil bilimseldir. Tanım kısmında yapıların 10 tanesi pedagojik, 11 tanesi ise dil bilimsel yapıdadır.

Araştırmada incelenen okul sözlüklerinde yer alan pedagojik yapılar çoğunlukla madde başını daha somut hâle getirmek amacıyla kullanılmıştır. Örneğin, kelimenin türü etiketlerini belirtmek dil bilimsel bir özellik iken pedagojik olarak madde başı kelimenin dil bilimsel işlevini açıkça belirten bir örnek kullanım verilmiştir.

Örnek cümlelere sadece Fransızca ve İngilizce okul sözlüklerinde rastlanmış olup incelenen Türkçe okul sözlüğünde örnek cümlelere rastlanmamıştır. Jackson (1985), sözlüklerin tanım verirken her zaman yer kısıtlamasıyla mücadele ettiğini belirtmektedir. Bu nedenle Türkçe okul sözlüğünün taşınabilir ve pratik olması için örnek cümleleri dahil etmediği varsayılabilir. Örnek cümlelerin yer aldığı sözlükler olan İngilizce ve Fransızca sözlüklerde örneklerin hiçbiri edebî eserlerden alınmamıştır, tamamı sözlük bilimciler tarafından yazılmıştır. Kaya (2007) örneklerin edebî eserleri tarayarak alınması gerektiğini savunurken (Çotuksöken, 1999; Kilgarriff, Husák, McAdam, Rundell ve Rychlý, 2008) bunun tersini savunur.

İncelenen okul sözlüklerinin hiçbirinde etimolojik bilgiye yer verilmemiştir. TDK genel kullanıcı kitlesi için olan sözlüğünde etimolojik bilgilere yer verirken okul sözlüğünde vermemiştir. İncelenen her 3 okul sözlüğü de etimolojik bilgilere yer vermeme konusunda tutarlılık sergilemiştir. Bu durumda çalışmamızın verdiği sonuçlara göre sözlük bilim uygulamalarında, etimolojik etiketlerin pedagojik görülmediğini söyleyebiliriz. Ancak Tarp ve Gouws (2012) okul sözlüğünün bilişsel özelliğinin doğrudan dil öğretimiyle ilgili olmadığını, okul çocuklarının etimolojiyi öğrenmesine yardımcı olmak için olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Çotuksöken (1999) etimolojiyi okul sözlüklerinde yer alması gereken zorunluluklar arasında saymış ve yabancı kelimelerin geldiği kısaltmalarla dilin gösterilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Etimoloji, günümüzde birbiriyle hiçbir anlamı olmayan iki kelimenin bağlantısı hakkında düşünmemizi sağlayacak şekilde bilişsel pratik sağlayabilir. Örneğin Crystal (2020) *salary* 'maaş' ve *sosis* 'sausage' kelimelerinin ortak köklere sahip olduğunu ve Latince *sal* 'tuz' kelimesinden geldiğini söyler.

İngilizce okul sözlüğü, IPA sembolleriyle tüm madde başı kelimelerinin telaffuzunu içermektedir. Fransızca ve Türkçe okul sözlüklerinde ise telaffuz bilgisine yer verilmemiştir. İncelenen okul sözlüklerinde İngilizce ve Fransızca fonetik diller değilken Türkçe fonetik bir dildir. Fransızca fonetik bir dil olmamasına rağmen madde başı kelimelerin telaffuzlarına yer vermemektedir. Bu araştırmanın çalışma kesitinde yer alması da sözlüğün kullanım kılavuzunda yalnızca alıntı kelimelerin (bkz. Şekil 35) telaffuzlarına yer verildiği belirtilmiştir.

Şekil 35. Fransızca Okul Sözlüğünde İngilizceden Alıntı Bir Kelime (Le Robert Okul Sözlüğü, 1997, s.

8)

Türkçe fonetik bir dil olsa da bazı durumlarda telaffuz özelliklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin Türkçeye özgü /ğ/ sesinin konuşmada iki farklı gösterimi vardır. Benzer'e (2022) göre biri bir önceki sesli harfi uzatır (ö:le/ öğle 'noon'), diğeri yarım ölçüde /g/ sesi verir (ya'yıyor/yağıyor 'yağmur'). Bu noktada Çotuksöken (1999) Türkçenin yazıldığı gibi okunan bir dil olduğu konusunda yanlışya düşmemek gerektiğini, çünkü kalın ve ince ünsüzlerin, uzun ünlülerin bulunduğunu belirtmiştir.

Kelimenin türü bilgisine her 3 sözlükte de yer verilmiştir. Hem Türkçe gibi *flexible* bir sistem hem İngilizce gibi *differentiated* bir sisteme sahip dillerde kelimeler söylevde birden fazla işlev alabilir. Bu nedenle Türkçe, İngilizce ve Fransızca sözlüklerde kelime türü bilgisi farklı kaygılarla olsa da yer almıştır. Türkçede kelimenin her dil bilgisel işlevini eksiksiz belirtebilmek için İngilizce ve Fransızcada ise kelimenin ana amacı dışındaki nadir dil bilgisel işlevlerini de belirtmek için. Giriş bölümünde örnek olarak verildiği gibi birçok kişi Fransızca *bon* ve *bien* kelimelerinin hem sıfat hem de zarf olabileceğini asla düşünmez, zihinlerde onları kesin çizgilerle birbirinden ayırır.

İncelenen 3 sözlükte de kelimenin her anlamının gösterilmesine önem verilmiştir. Sarıgül (1999) bir madde başı kelimenin birden fazla anlamı varsa her anlamın işlevini yansıtacak ayrı ayrı verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Hem anlam hem de dil bilgisel işlevleri açısından geçerlidir. Macfarquhar ve Richards'a (1983) göre bağlamsallaştırma, araştırmamızın *bulgular* bölümünde de belirttiğimiz gibi bir tanımlama yöntemi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Karadağ (2011) bir kelimenin birden fazla anlamı olması durumunda anlamların önem sırasına göre sıralanması gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde bir dil biriminin en yaygın dil bilgisel işlevinin ilk sıraya yerleştirilmesi aynı zamanda birimin dildeki temel işlevini de belirtir.

Anlamdaşlarla tanımlama yöntemi Fransızca ve Türkçe sözlüklerde yer almaktadır. Ancak Fransızcada sadece 1 tanımda kullanılırken Türkçede 3 tanımda yer almaktadır. Gökter Gençer ve Yavuzarslan (2020) anlamdaşlarla tanımlamanın Türkçe sözlüklerde en çok kullanılan yöntemlerden biri olduğunu belirtirken aynı zamanda başka yöntemler ile birlikte kullanılarak tanımın pekiştirilmesi işlevini de yerine getirdiğini vurgulamaktadırlar. Pekiştirme işlevi, Fransızca sözlükte anlamdaşlarla tanımlamanın en çok kullandığı işlev olmuştur.

Özetle, anlamdaş kelimelerle tanımlama tercih edilebilir ancak döngüsel bir şekilde olmamalıdır. Landau'da (1984) gördüğümüz üzere iki kelime birbirinin tanımında yer aldığı zaman kullanım döngüselidir. Yerden tasarruf etme konusunda herhangi bir endişe olmadığından bu ilke aynı zamanda çevrim içi okul sözlükleri için de geçerlidir, üstelik daha da kolay uygulanabilir. *TDK Okullar için Türkçe Sözlük*'te incelenen maddeler arasında *baht*, *bahtiyar*, *baki* kelimelerinde eşanlamlılarla tanımlama yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. *Baki* kelimesinin tanımında kullanılan kelimeler pedagojik açıdan bakıldığında çok daha kolay anlaşılabilir. Bu nedenle tanım, görevini yerine getirmektedir.

Madde başı kelime, diğer benzer kavramlardan yeterince ayrılmalıdır. Bu noktada anlamdaşlarla tanımlamanın en az yeterli olduğu, Aristoteles'in tür ve fark sisteminin oldukça basit ama oldukça yeterli olduğu görülmektedir. Örneğin incelenen 53 sözlük maddesi arasında *baht* madde başı (bkz. Şekil 36) Landau'nun (1984) ilkelerine göre *bahtiyar* madde başı (bkz. Şekil 37) ile döngüsellğe neden olmuştur. Bu duruma ek olarak madde başı kelimeyi açıklamak yerine sadece anlamdaşlar sözlüğü rolü üstlenmektedir (bkz. Şekil 38). Bu noktada örnek kullanımlara bir bağlamda yer vermek anlamın netleşmesine yardımcı olabilir. Bir madde başı kelimenin birden fazla anlamı varsa bağlam bu farklılıkları netleştirmenin iyi bir yoludur. Sarıgül (1999) örnek cümledeki senaryodan anlamın net bir şekilde anlaşılması gerektiğini belirtirken Landau'nun (1984) tanım için belirttiği *belirsizlikten kaçınmak* ilkesi aynı oranda bağlam için de önemlidir.

baht *a.* Kader, talih, alın yazısı, şans, mutluluk.

Şekil 36. Okul Sözlüğü Maddesinde Anlamdaşlar ile Tanımlama Örneği (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 50)

bahtiyar *sf.* Bahtlı, talihli, mutlu.

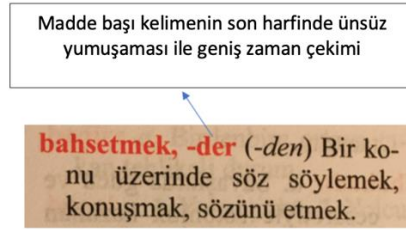
Şekil 37. Okul Sözlüğü Maddesinde Anlamdaşlar ile Tanımlama Örneği (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 50)

baki *sf.* Sürekli, kalıcı, daimî.

Şekil 38. Okul Sözlüğü Maddesinde Anlamdaşlar ile Tanımlama Örneği (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 50)

Okul sözlüklerini daha öğrenci dostu hâle getirecek bir diğer yapı ise illüstrasyonlardır. Türkçe sözlükte kitabın tamamında illüstrasyonlar yer almazken *Le Robert Okul Sözlüğü* ve *Cambridge Okul Sözlüğü*'nde sözlükler illüstrasyonlu olmasına rağmen incelenen 18 maddenin hiçbirinde rastlanmamıştır. İncelenen 53 madde arasında sözlük bilimsel kriterler doğrultusunda resimleme için gerekli başlık sözcüğü bulunmamakta, resim kullanılmaması elde edilen bulgulara uygun düşmektedir. Yılmaz ve Koçmar (2009) tanımlanması zor kavramlar için resimlere yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Madde başı kelimenin aldığı eklerin verilmesinde Türkçe okul sözlüğünde bir tutarlılığın olmadığı görülmüştür. İncelenen sözlüklerin dilleri arasında sondan eklemeli tek dil Türkçedir. Bu nedenle son eklerle özellikle dikkat edilmelidir. *TDK Okullar İçin Türkçe Sözlük*'te kalın harflerle ve madde başı kelime ile aynı renkte belirtilen fiillerin geniş zaman çekimlerinin yer aldığı görülmektedir (bkz. Şekil 39). Ancak bu uygulamada iki türlü problem yer almaktadır:

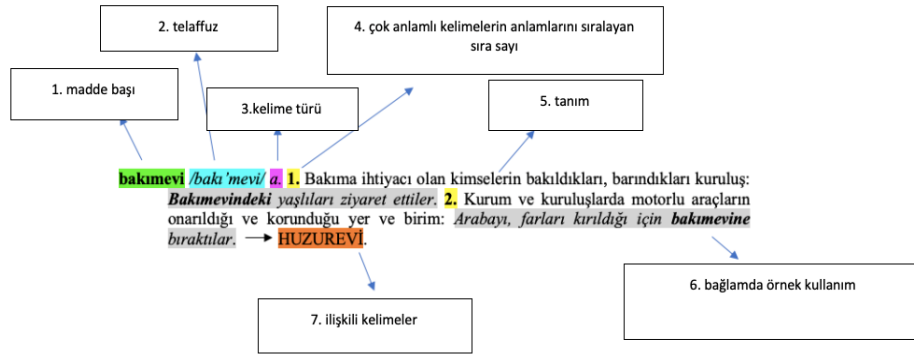

Şekil 39. Madde Başı Kelimenin Aldığı Eklerin Gösterimi (TDK Okullar için Türkçe Sözlük, 2020, s. 50)

1. *-den* eki *-der* ekinin bir varyantı gibi görünmektedir. Esasında, biri (*-der*) fiile eklenen zaman ekiyken diğeri fiilin birlikte kullanıldığı objenin aldığı durum ekidir.
2. Türkçede *-der* şeklinde bir ek yer almamaktadır. Ek, *-(d)er* şeklinde belirtilmeliydi. Çünkü /d/ ünsüzü zaman eki değil, fiile aittir.

İncelenen okul sözlüklerinde, kelime türleri, telaffuz etiketleri gibi yapıların sırası ve çapraz referans yapıları (anlamdaşlara, yakın anlamlara, ilgili kavramlara vb. gönderme) sözlük maddelerinde genel olarak ortaktır. Burkhanov'un (1998) maddelerde sözlük bilimsel bir geleneğin yönettiği yapıların evrensel bir nitelik taşıdığı yönündeki yorumu doğrultusunda bulgular elde edilmiştir. Örneğin, kelimenin türü her zaman tanım cümlesinden önce belirtilir, madde başı kelime ile ilişkili söz varlığı genellikle sözlük maddesinin en sonunda verilir. Fransızca ve İngilizce okul sözlüklerinde istisnai olarak sözlük geleneğine aykırı bir uygulama tespit edilmiştir: tanım cümlesinden önce gelen örnek kullanımlar ve cümleler. Bu kullanım *somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene* ilkeleri dikkate alındığından pedagojik kaygılarla yapılmıştır.

Sonuç olarak araştırma nesnesi olan *TDK Okullar İçin Türkçe Sözlük*'ün 50. sayfasında yer alan *bakımevi* madde başı üzerinden bir tanımda yer alması gereken özellikler şematize edilmiştir (bkz. Şekil 40).

Şekil 40. Türkçe Okul Sözlükleri İçin Önerilen Tanım Şeması

Yukarıdaki sözlük maddesi *TDK Okullar için Türkçe Sözlük*'ten alınan 1, 3, 4, 5 numaralı yapılar sözlükte yer almaktadır. Bu makalede ayrıca 2, 6 ve 7 numaralı yapılar önerilmektedir. Bir sözlük maddesinde bulunması gereken yapılar madde başı kelimeye göre değişiklik gösterebilir. Her sözlük maddesinin aynı yapıya sahip olması gerekmemektedir. Örneğin *bakımevi* maddesinde zıt anlamlılar, deyimsel ifadeler, anlamdaş kelimeler vb. yapılara madde başında bu özellikler bulunmadığından/ihtiyaç duymadığından yer verilmemiştir.

Le Robert'de olduğu gibi telaffuz bilgisi alıntı kelimeler veya bileşik kelimelerle verilebilmektedir. *Vestiyer* (< Fr.) gibi hem Türkçe karşılığı hem de alıntı kelimeleri olan ifadeler için etimolojik bilgiye yer verilebilir. Bir madde başı kelime tanıdık bir kavram olduğunda ancak sözel açıklamaları betimlemesi zor olduğunda (duygular, soyut kavramlar, bazı bitki ve hayvan türleri gibi) illüstrasyonlar bulunmalıdır. Okul sözlükleri yalnızca bilgi amaçlı referans kaynakları değil aynı zamanda öğrencilerin her zaman kullanacakları ilk dil kitabıdır.

Öneriler

1. Türkçe okul sözlüklerinde madde başı kelimenin aldığı ekler, eklerin tüm varyasyonlarını temsil edecek şekilde verilmelidir: Örneğin, geniş zaman çekimi *-ar* değil *-Ar* olarak belirtilmelidir. Ayrıca dil bilimsel işlevleri verilirken maddedeki sıralamanın tutarlı olması gerekmektedir. Son ekinde ses değişimi olan bir fiilin geniş zaman çekimi bir kez ilk sırada verildiyse ses değişimi olan tüm fiil madde başlarında aynı şekilde ilk sırada verilmelidir.
2. İsme gelen eklerden önce "+" simgesi, fiile gelen eklerden önce ise "-" simgesi tercih edilmelidir.
3. Telaffuz bilgisi; vurgu, ton gibi dizimüstü birimleri de içerecek şekilde, yazıldığı gibi okunamayan kelimelerle verilmelidir.
4. Sözlüğü derleyen sözlük bilimciler tarafından oluşturulan örnek cümlelerde madde başı kelimenin örnek kullanımına yer verilmelidir ve cümleler öğrencilerin dünya bilgisine aşina olduğu bağlamlara uygun olmalıdır.
5. İngilizce ve Fransızcadan farklı olarak Türkçe esnek bir sisteme sahip olduğundan kelimenin her dil bilimsel işlevini belirten örnek bir cümleye yer verilmelidir. İngilizce gibi kelimeler dil bilgisi işlevi bakımından ayrılmış (*differentiated*) bir dilde bile okul sözlüğünde örnek cümleler yer alırken Türkçe sözlüğe de dahil edilmesi gerekmektedir. Türkçede madde başı kelimenin dil bilimsel işlevi esas olarak bağlama bağlıdır. Türkçede bir kelime hem zarf hem de sıfat olabilirken İngilizcede bu ayırım genellikle kelimenin şekline göre açıkça ayrılır (örneğin zarflar *-ly* son ekiyle biter). Bu durumda herhangi bir işlevin eksik kalmaması için Türkçe sözlükte dil bilimsel işlevi belirtilmemeli ya da tamamı eksiksiz olarak listelenmelidir.

6. Madde başı kelime, çocuğun bakış ağısına göre çok soyut ise tanım cümlesi gibi soyut bir uygulama yerine sadece bağlamsallaştırma ile bir örnek kullanılabilir. Tanım cümlesi doğası gereği soyutlama iken örnek cümleler somuttur.
7. Duygular, karmaşık yapılar gibi kelimelerle anlatılması zor olan kelimeler için illüstrasyonlar kullanılmalıdır.
8. Madde başı kelimenin anlamdaşlarının verilmesi bir tanımlama yöntemi yerine çapraz referans olarak kullanılmalıdır. Tanım cümlesinden sonra madde başı kelimenin anlamdaşı ek bilgi olarak sunulabilir.
9. Kavram alanında birbirine yakın kelimelerin görselleri tematik olarak gruplandırılmalıdır. Örneğin *dehşet* ve *korku* ifadeleri yüz ifadesiyle yan yana verilmelidir.

Kaynakça

- Adamska-Sałaciak, A. (2012). Dictionary definitions: Problems and solutions. *Studia Linguistica Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*, 129(4), 323-339.
- Akalın, Ş. H. (2017). Okul öncesi ve okul çağı sözlükleri ile ilgili terimler ve sözlük türleri üzerine. (Ed. E. Boz, F. Bozkurt, F. Doğru, D. Kamacı, E. Aslan ve N. Girişen (Ed.) vd.), (pp. 864-873), III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde (s. s. 864-873). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayıncılık.
- Argunşah, M. (2019). Türkçe Sözlük'te tanımlama ve tanıklama sorunları. *TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal*, 7(16), 1-13.
- Austen, J. (2000) *Emma*. Retolded by Catherine Skliarova. İstanbul: MK Yayıncılık.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Benzer, A. (2021). *Çocuklar için dil bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Benzer, A. (2022). *Çocuklar için konuşma etkinlikleri*. Ankara: Nobel.
- Bergenholtz, H. (2012). What is a dictionary?. *Lexikos*, 22(1), 20-30.
- Bergenholtz, H. ve Gouws, R. H. (2012). What is lexicography?. *Lexikos*, 22(1), 31-42.
- Biesaga, M. (2017). Pictorial illustrations in encyclopaedias and in dictionaries-a comparison. *Electronic Lexicography in the 21st century. Proceedings of eLex 2017 Konferansı* içinde (s. 221-236). Leiden, Hollanda.
- Burkhanov, I. (1998). *Lexicography, a dictionary of basic terminology*. Rzeszów: Wydawnictwo Szkoły Pedagogicznej Rzeszów.
- Büyüköztürk, Ş, Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2021). Nitel çalışma tasarımı. A. Budak, İ. Budak, M. Bütün ve S. B. Demir (Ed. ve Çev.), *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* içinde (s. 42-69). Ankara: Siyasal Yayıncılık.
- Crystal, D. (1984). *The Cambridge encyclopedia of the English language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2020). *Dilin kısa tarihi* (T. Göbekçin, Çev.). İstanbul: Alfa.
- Çotuksöken, Y. (1999). Okul sözlükleri üzerine. *Kebikeç*, 7-8, 61-65.
- Flaubert, G. (2020). *Yerleşmiş düşünceler sözlüğü*. (S. Rifat ve E. Gökteke, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayıncılık.
- Fontenelle, T. (2011). Lexicography. J. Simpson (Ed.), *The Routledge Handbook of Applied Linguistics* içinde (s. 53-66) Abingdon: Routledge.
- Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Journal of Language and Literature Education*, 2(7), 71-92.
- Göçer, A. (2020). Okul sözlüklerinin biçimsel-içerik özellikleri ve akademik çalışmalarda değinilen sorunlar bağlamında Türkçe okul sözlüğü hazırlama süreci, ilke ve ölçütleri üzerine bir öneri: Tematik okul sözlükleri. *E- Kafkas Journal of Educational Research*, 7(1), 66-83.
- Gökter Gençer, B. ve Yavuzarslan, P. (2020). Genel sözlüklerde tanımlama ve tanıklama yöntemleri. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 393-411.
- Haiman, J. (1980). Dictionaries and encyclopedias. *Lingua*, 50(4), 329-357. doi:10.1016/0024-3841(80)90089-3
- Hancher, M. (2019). Project muse: Dictionary vs. encyclopedia, then and now. *Journal of the Dictionary Society of North America*, 40(1), 113-138.

- Hartmann, R. R. K. (1992). Lexicography, with particular reference to english learners' dictionaries. *Language Teaching*, 25(3), 151-159.
- Hartmann, R. R. K. ve James, G. (2002). *Dictionary of lexicography*. New York: Taylor & Francis.
- Hengeveld, K. (2013). Parts-of-speech systems as a basic typological determinant. J. Rijkhoff ve E. V. Lier (Ed.), *Flexible word classes: Typological studies of underspecified parts of speech* içinde. Oxford: Oxford University Press.
- Jackson, H. (1985). Grammar in the dictionary. R. Ilson (Ed.), *Dictionaries, lexicography and language learning* içinde (s. 53-61). Oxford: Pergamon Press.
- Karadağ, Ö. (2011). İlköğretim Türkçe sözlüklerinin hazırlanmasında temel ölçütler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 30, 193-207.
- Kaya, N. (2007). *Okul sözlüklerinin değerlendirilmesi (1945-2005)* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kilgarrieff, A., Husák, M., McAdam, K., Rundell, M. ve Rychlý, P. (2008). GDEX: Automatically finding good dictionary examples in a corpus. *XIII EURALEX. International Congress* içinde (s. 425-432). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Landau, I. S. (1984). *Dictionaries: The art and craft of lexicography*. New York: Scribner Press.
- Lehmann, C. (2013). The nature of parts of speech. *Language Typology and Universals*, 66(2), 1-35.
- MacFarquhar, P. D. ve Richards, J. C. (1983). On dictionaries and definitions. *RELC Journal*, 14(1), 111-124.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Robrieux, J. J. (2021) *Rhétorique et Argumentation* (A. Colin, Ed.). Apple Books.
- Sarıgül, E. (1999). The importance of using dictionary in language learning and teaching. *Selçuk University Journal of Faculty of Letters*, 13, 147-151.
- Stein, G. (1991). Illustrations in dictionaries. *International Journal of Lexicography*, 4(2), 99-127. doi:10.1093/ijl/4.2.99
- Tarp, S. (2010). H. A. Welker and pedagogical lexicography. *Lexikos*, 20, 730-749. doi:10.5788/20-0-166
- Tarp, S. (2018). Lexicography as an independent science. A. Pedro ve O. Fuertes (Ed.), *The Routledge Handbook of Lexicography* içinde (s. 19-33) Abingdon: Routledge.
- Tarp, S. ve Gouws, R. H. (2012). School dictionaries for first language learners. *Lexikos* 22(1), 333-351.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6(24), 543-559.
- Wachal, R. S. (1994). The dictionary as grammarian: Part-of-speech definitions and labels. *Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America*, 15, 159-170.
- Weaver-Hightower, M. B. (2021). *Nitel araştırma nasıl yazılır?* (S. Turan, Çev.). Ankara: Asos Publishing.
- Welker, H. A. (2008). *Panorama geral da lexicografia pedagógica*. Brasília: Thesaurus Editora.
- Yazar, T. ve Keskin, İ. (2020). Nitel araştırmada örneklem. B. Oral ve A. Çoban (Ed.), *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 229-246). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2017). *Sözcük eşleştirmeye dayalı (word-match) tanımlar bakımından güncel Türkçe Sözlük'ün değerlendirilmesi*. III. Uluslararası Sözlükbilimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Eskişehir.
- Yılmaz, E. ve Koçmar, Y. (2009). İlköğretim okulları (6., 7., 8. sınıflar) için hazırlanan Türkçe sözlüklerin Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığını yansıtması bakımından değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 79-98.
- Zola, É. (1936). *Le Rêve*. Paris: Librairie Hachette.

Basılı Sözlükler

Akalın, Ő. H. (2020). *Okullar için Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayıncılık.

Bellefonds, C., Chantreau, S. ve Laporte, L. (1997). *Le Robert Junior Illustré Dictionnaire Scolaire*. Paris: Dictionnaires Le Robert.

Demiray, K., Tezcan, S., Alkan, K., Aysan, A., Beyhan, M., Tekin, M. ... Uç, T. (1977). *Resimli Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayıncılık.

Nelson, T. (1937). *Highroads Dictionary (Royal School Serisi)*. Britain: Thomas Nelson and Sons Ltd.

Oliver, J. (2007). *Eli Dictionnaire Illustré Français*. Recanati: Eli.

Wehmeier, S. (1993). *Oxford Wordpower Dictionary*. Glasgow: Oxford University Press.

Walter, E. ve Woodford, K. (2008). *Cambridge School Dictionary*. New York: Cambridge University Press.

Çevrim İçi Sözlükler & Diğer Çevrim İçi Kaynaklar

Merriam Webster. (2023). <https://www.merriam-webster.com/> adresinden erişildi.

TDK. (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.

UNESCO. (2020) <https://www.unesco.org>. adresinden erişildi.

Ekler

Ek 1. İncelenen Sözlük Maddeleri

Entries	TDK School Dictionary	Le Robert Junior Illustré Dictionnaire Scolaire	Cambridge School Dictionary
bahriye/ marine / navy	a. Bir devletin deniz güçlerinin ve kuruluşlarının bütünü (p.50 ^a).	n. f. 1. Tout ce qui concerne la navigation sur mer. <i>Luc a visité le musée de la marine.</i> 2. Ensemble des navires de commerce ou de guerre d'un pays. → flotte. <i>La marine française.</i> Un officier de marine. MARINIER, SOUSMARIN (p. 625 ^a).	/nevi/noun 1 the Navy ships and soldiers u fighting wars at sea to be in the navy. (p. 49 /menʃn/ verb [T] 1. to briefly speak or writ something or someone <i>I'll mention yu Caroline.</i> ○ <i>She didn't mention her daug (that)</i> He mentioned that he liked skydiving to mention used to emphasize the import something that you are adding to a list <i>The has great hotels and restaurants, not to n some of the best skiing in the region.</i>
bahsetmek,-der/ mentionner/ mention	(- den) Bir konu üzerinde söz söylemek, konuşmak, sözünü etmek (p.50 ^a).	v. (conjug. 16) Indiquer. signaler <i>N'oubliez pas de mentionner votre date de naissance</i> (p. 639 ^a).	COMMON LEARNER ERROR No preposition is normally needed after t mention. <i>He didn't mention the price. He mention about the price.</i> (p. 47 ^{1b}).

Ek 2. İncelenen Sözlük Maddeleri

bahşetmek,-der/ donner/donate	(-i,-e) Karşılıksız olarak vermek (p.50 ^a).	v. (conjug 1.) 1. Offrir. Il lui a donné un livre pour son anniversaire. contr. recevoir 2. Fournir. Donnez- moi un kilo de pommes. → vendre. 3. Confier. J'ai donné mes chaussures à ressemeler. 4. Provoquer. <i>Cette marche m'a donné soif.</i> 5. Indiquer, communiquer. Il lui a donné son adresse. <i>Donne de tes nouvelles!</i> 6. Accorder. Elle lui donné la permission de sortir ce soir. 7. <i>Flore a donné une gifle à son frère, elle l'a giflé. Il's est donné un coup de peigne, il s'est coiffé.</i> 8. <i>Ma chambre donne sur le jardin, elle a vue sur le jardin</i> (p. 311 ^a).	/dɔv'neut/ verb [T] 1 [MONEY/ GOODS] to gi money or goods to a person or organization t needs help <i>Four hundred new computers we donated to collage.</i> 2 [BLOOD/ORGANS] to some of your blood or part of your body to b for medical purposes (223 ^b).
bahşiş/ pourboire/ tip	a. Yapılan bir hizmete ödenen miktardan ayrı olarak fazladan verilen para (p.50 ^a).	n.m. Petite somme d'argent que le client donne en plus du prix, à la personne qui l'a servi. <i>Il a donné un pourboire au chauffeur de taxi, aussi</i> → service (p.807 ^b).	/tip/ noun (...) 3 [MONEY] an extra amount o money that you give to a driver, someone we in a restaurant, etc to thank them <i>We left a tip because the waiter was so friendly</i> (p. 779 ^a).
baht/ fortune/fortune	a. Kader, talih, alın yazısı, şans, mutluluk (p.50 ^a).	n.f. 2 (...) <i>La bonne fortune, c'es la chance. La mauvaise fortune, c'est la malchance.</i> (...) (p. 431 ^b).	/fɔ:ʃu:n/ noun (...) 2 [LUCK] [C,U] the good things that happen to you [usually plura family's fortunes changed almost overnight. sb's fortune to say what is going to hap someone in the future (p. 304 ^a).
bahtiyar/ heureux /fortunate	s.f. Bahtlı, talihli, mutlu (p.50 ^a).	adj. 1. Content, satisfait. <i>Je suis très heureuse de vous voir bientôt.</i> contr. <i>malheureux, triste</i> <i>ils ont tout pour être heureux.</i> → aussi bonheur. 2. <i>Qui a de la chance. Il peut s'estimer heureux de ne pas avoir été blessé dans l'accident.</i> 3. <i>Rempli</i>	/fɔ:ʃnət/ adjective lucky + [+ to do sth] <i>I a fortunate to be alive. [+ (that)] It was fortun that someone was available to take over.</i> → Opposite unfortunate (p.303 ^b).

Ek 3. İncelenen Sözlük Maddeleri

		<i>de bonheur. Nous vous souhaitons un heureux anniversaire (p. 500^a).</i>	
bakan/ ministre/ minister	<i>sf.</i> Bakma işini yapan. 2. a. Hükümet işlerinden birini yönetmek için, genellikle milletvekilleri arasında, başbakan tarafından seçilerek cumhurbaşkanınca onaylandıktan sonra işbaşına getirilen yetkili (p.50 ^a).	n.m. Personne nommée par le président de la République à la tête d'un ministère. <i>Elle est ministre de la Santé. Voici le Premier ministre, le chef du gouvernement (650^b).</i>	<i>/ministəʁ/ noun [C] 1 POLITICS</i> a politician who is responsible for a government department or has an important position in it <i>a finance/health minister</i> RELIGION a priest in some Christian church Baptist/ Methodist minister . See also: pr minister (p. 478^b).
bakanlık,-ğ/ ministère/ ministry	<i>a.1.</i> Bakan olanın durumu ve görevi. 2. Bakanın yönetimi altındaki kuruluşların bütünü veya bu kuruluşların bulunduğu yer (p.50 ^a).	n.m. 1. Ensemble des ministres et des secrétaires d'Etat d'un gouvernement. <i>Le Premier ministre a formé son ministère. 2.</i> Administration qui dépend d'un ministre. <i>Le ministère de l'Agriculture. 3.</i> Fonction d'un ministre. <i>Son ministère a duré deux ans (650^b).</i>	<i>/ministri/ noun 1 POLITICS [C]</i> a government department which is responsible for a particular subject <i>the Ministry of Defence a Foreign Minister</i> 2 the ministry RELIGION the job of being a priest (p. 478 ^b).
bakıcı/ infirmier (n.m.) infirmière(n.f.) caretaker	<i>a. 1.</i> Daha çok çocuk, yaşlı ve hastalara bakmak, hizmet etmek işiyle görevli kimse. 2. Bir şeyi satın almayı düşünmeden yalnızca bakarak ilgilenen kimse (p.50 ^a).	personne dont le métier est de prendre soin des malades. <i>L'infirmière est venue me faire une piqûre (536^a).</i>	<i>/kæʁtekaʁ/ noun [C] 1 BUILDING</i> someone whose job is to look after a large building, such as a school 2 PERSON US someone who looks after a person who is young, old, or ill (p. 107 ^a).
bakım/ soin/ care	<i>a. 1.</i> Bakma işi. 2. Bir şeyi iyi işlemesi için elden geçirme. 3. Birinin beslenme, giyim vb. ihtiyaçlarını üstlenme ve sağlama işi (p.50 ^a).	n.m. 1. Attention que l'on apporte à ce que l'on fait. → application. Luc a fait sa rédaction avec soin. 2. <i>Le jardinier prend soin de la pelouse, il s'en occupe soigneusement. 3.</i> Alex avait pris soin de nous avertir, il avait pensé à le faire. 4. <i>Le blessé a été transporté à l'hôpital pour y recevoir des soins, pour y être soigné. Elle</i>	<i>/kæʁ/ noun 1 PROTECTION [U]</i> the process of looking after something or someone, especially someone who is young, old, or ill <i>skin/hair care small baby requires constant care. 2 ATTENTION [U]</i> If you do something with care, you give a lot of attention to it so that you do not make a mistake or damage anything. <i>She planned the trip with great care. ○ Fragile - please handle with care. 3 t</i>

Ek 4. İncelenen Sözlük Maddeleri

		<i>est aux petits soins pour son mari, elle est très attentionnée (p.959^b- 960^a).</i>	care to give a lot of attention to what you are doing so that you do not have an accident or make a mistake <i>The roads are very icy so take care you drive home. 4 Take care! informal</i> used for saying goodbye to someone <i>See you soon, I take care!</i> 5 WORRY [C] a feeling of worry <i>He's sixteen years old and didn't have a care in the world (= had no worries). 6 in care UK</i> Children who are in care are looked after by government organizations because their parents cannot look after them. <i>She was put/taken into care at the age of twelve. 7 take care of sb/sth</i> to look after someone or something <i>My parents are going to take care of the house while we're away. 8 take care of sth/doing sth</i> to be responsible for dealing with something <i>I did the cooking while Guy took care of the washing up.</i> See also: intensive care
bakımevi/ hospice/ nursing home	<i>a. 1.</i> Bakıma ihtiyacı olan insanların bakıldıkları, barındıkları kuruluş. 2. Kurum ve kuruluşlarda motorlu araçların onarıldığı ve korunduğu yer ve birim (p.50 ^a).	n.m. Maison où l'on accueille les personnes âgées qui n'ont pas d'argent. <i>Il a fini sa vie à l'hospice (p. 506^b).</i>	WORD PARTNERS FOR care take care of sb, need/ provide/ receive constant-long-term care, in/ under sb's care (p. 106^b- 107^a). noun [C] HEALTH a place where old people go to receive medical care (p.511 ^b).

Ek 5. İncelenen Sözlük Maddeleri

bakır/cuivre/ copper	<i>a. 1. Isı ve elektriği iyi ileten, kolay işlenir olduğundan eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kıvılcıklı element. 2. Bu elementten yapılmış kap. 3. Bu elementten yapılmış (p.50^b).</i>	<i>n.m. 1. Métal rouge assez mou. Les fils électriques sont en cuivre. 2. Les cuivres, ce sont les objets en cuivre. 3. La trompette et le trambone sont des cuivres, des instruments de musique à vent en cuivre (p. 246^a).</i>	<i>/kɑpə/ noun 1. CHEMISTRY [U] a soft, r brown metal used in electrical equipment and make coins, etc. (symbol Cu) copper wire → S picture at oxidation 2 [MONEY] [C] UK a bro coin with a low value (...)(p. 166^a).</i>
bakış/ regard /glance	<i>a. Bakma işi veya biçimi (p.50^b).</i>	<i>n.m. Expression des yeux de quelqu'un qui regarde. Il la suivait du regard. Elle lui a lancé un regard furieux (p.875^b).</i>	<i>/glɑːns/ noun 1. [C] a quick look She had a qui glance around the restaurant. 2. at a glance If y see something at a glance, you see it very quickly immediatly.</i> <i>WORD PARTNERS FOR glance: cast/ give/ ha a glance [at/ around, etc] sb / sth, exchan glances, a cursorly/ quick glance (p. 325^a).</i>
bakış açısı/ point de vue/viewpoint	<i>a. Bir olayda, konuyu, düşünceyi belirli bir yönden inceleme, görüş açısı (p.50^b).</i>	<i>n.m. 1. Endroit d'où l'on a une belle vue. Au sommet de la colline, il y a une beau point de vue. 2. Je ne partage pas ton point de vue sur ce sujet, je ne suis pas de ton avis. → position (p. 790^b).</i>	<i>/ˈvjuː.pɔɪnt/ noun [C] a way of thinking about situation From his viewpoint the action seem entirely justified (p. 823^b).</i>
bakışmak/ se regarder/ exchange looks	<i>(nız, -le) İki veya daha çok kimse birbirine bakmak (p.50^b).</i>	there is no entry	<i>(...) 3 exchange looks/ smiles/ words, etc. If t people exchange looks, smiles, words, etc. th look at each other, smile at each other, talk to ea other, etc (p.262^a).</i>
baki/ impérissable/abiding	<i>sf. Sürekli, kalıcı, daimi (p.50^b).</i>	<i>adj. Qui ne peut périr, disparaître. Il a gardé un souvenir impérissable de ce voyage. → inoubliable (p. 520^b).</i>	<i>/əˈbaɪdɪŋ/ adjective [always before noun] abiding feeling or memory is one that you have l a long time. My abiding memory is of him wateri his plants in the garden → See also law- abidi (p.1^b).</i>

Ek 6. İncelenen Sözlük Maddeleri

bakiye/ solde /balance	<i>a. Artık, artan, kalan, geri kalan şey (p.50^b).</i>	<i>n.m.1. Somme qu'il reste à payer. Vous devez payer 20% à la commande et le solde à la livraison. 2. Ce manteau est en solde, il est vendu avec un réduction. Ces soldes sont intéressants, ces produits vendus au rabais (p. 961^a).</i>	<i>ˈbæləns/ noun (...) 5 FINANCE [C] the amo money that you still have to pay, or that you h left to use [usually singular] I always pay a balance on my credit card each month (p. 53^a</i>
bakal/ épicerie /grocer + grocery¹	<i>a. Yiyecek, içecek ve başka ihtiyaç maddelerini perakende olarak satan kimse. 2. Bu gibi şeylerin satıldığı dükkân (p.50^b).</i>	<i>n.f. Magasin, ou rayon d'un magasin, où l'on vend des produits alimentaires (366b). / Personne qui tient une épicerie (366^b).</i>	<i>ˈgrəʊsəri/ grocer noun 1 grocer's UK a sho sells food and other products used in home someone who owns or works in a grocer's (p. 337^b).</i> <i>ˈgrəʊsəri/ (also US grocery store) noun [C]: that sells food and products used in the hor (p. 337^b).</i>